

T.C.
NIŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**OTİZMLİ VE NORMAL ÇOCUKLARIN ANA
BABALARINDA BENLİK ALGISI EVLİLİK UYUMU VE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem ÜLGÜT

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Selçuk ASLAN

EKİM-2019

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

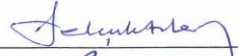

OTİZMLİ VE NORMAL ÇOCUKLARIN ANA
BABALARINDA BENLİK ALGISI EVLİLİK UYUMU VE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Özlem ÜLGÜT

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 07/10/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Arslan	Bazarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Serkan Çetinkaya	Bazarılı	
Dr. Öğr. Üyesi İsmail Paşado	Bazarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel normlara uyulduğunu, başkalarının çalışma belgelerinden yararlanılması halinde bilimsel kurallara uygun olarak kaynak gösterildiğini, kullanılan verilerin aslının bozulmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Özlem ÜLGÜT

07.10.2019

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın tasarlanması, yürütülmesi ve yazılması sürecinde, çalışmamı sahiplenerek titiz bir şekilde takip eden sayın danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Selçuk ASLAN'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Özlem ÜLGÜT

07.10.2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	10
1.1. Benlik	10
1.1.1. Benlik Kavramı	10
1.1.2. Benlik Algısı	12
1.1.3. Benlik Algısı ile İlgili Kavramlar	14
1.1.4. Benlik Algısı ile İlgili Araştırma Bulguları	16
1.2. Evlilik ve Evlilik Uyumu	17
1.2.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler	25
1.2.2. Evlilik Uyumu ile İlgili Araştırma Bulguları	26
1.3. Psikolojik Sağlamlık	27
1.3.1. Psikolojik Sağlamlığı Güçlendirmeye Dönük Çalışmalar	28
1.3.2. Psikolojik Sağlamlıkla İlgili Araştırmalar	29
BÖLÜM 2: YÖNTEM	31
2.1. Araştırmanın Modeli	31
2.2. Evren ve Örneklem	31
2.3. Veri Toplama Araçları	31
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu:	31
2.3.2. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği:	31
2.3.3. Evlilik Uyumu Ölçeği:	32
2.3.4. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği:	32
2.4. Verilerin Analizi:	32
BÖLÜM 3. BULGULAR	33
3.1. Tanımlayıcı İstatistikler	33
3.2. Korelasyon Çözümlemesi Sonuçları	39
3.3. Gruplar arası Karşılaştırmalar	44
SONUÇ VE TARTIŞMA	46
Korelasyon Çözümlemesi Bulgularının Tartışılması	46
Gruplar Arası Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması	49
Öneriler:	50

KAYNAKÇA.....	51
ÖZGEÇMİŞ.....	60

KISALTMALAR

OSB : Otizm Spektrum Bozukluğu

SPSS : Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin
İstatistik Programı)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: OSB'li ve Normal Çocuğa Sahip Ailelerin Dağılımları	33
Tablo 2: Cinsiyete Göre Dağılım	33
Tablo 3: Yaş Gruplarına Göre Dağılım	33
Tablo 4: Eğitim Düzeyine Göre Dağılım	34
Tablo 5: Medeni Duruma Göre Dağılım	34
Tablo 6: Gelire Göre Dağılım	34
Tablo 7: Kardeş Sayısına Göre Dağılım	35
Tablo 8: Yakın Arkadaş Sayısına Göre Dağılım.....	35
Tablo 9: Çocuk Sayısına Göre Dağılım	36
Tablo 10: Evlilik Süresine Göre Dağılım.....	36
Tablo 11: OSB'li Çocukların OSB derecesine Göre Dağılımı	36
Tablo 12: Çevresinden Alınan Destek Duruma İlişkin Değerlendirmeler	37
Tablo 13: Arkadaşlık ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?	37
Tablo 14: Bağımlı Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	38
Tablo 15: Tüm katılımcılar İçin Sosyo-Demografik özelliklerle Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkiler	40
Tablo 16: OSB li çocuğa sahip ailelerin Sosyal Karşılaştırma, Toplam Sağlık, Evlilik Uyumu ve Sosyo Demografik Değişkenler Arasında Korelasyon Analizi	41
Tablo 17: Tüm katılımcılar İçin Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkiler	43
Tablo 18: OSB'li çocuğa sahip ailelerde Başarıla Arasında Korelasyon Analizi.....	43
Tablo 19: Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin sosyal karşılaştırma puanlarının farklılaşma durumu (MannWhitney U testi Sonucu)	44
Tablo 20: Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin Toplam Sağlık puanlarının farklılaşma durumu MannWhitney U testi.....	45
Tablo 21: Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin Evlilik Uyumu puanlarının farklılaşma durumu (Mann Whitney U testi)	45

Tezin Başlığı: Otizm Tanısı Almış Çocuklara Sahip Ana-Babalar ile Normal Gelişim Gösteren Çocuklara Sahip Ana-Babalarda Benlik Algısı, Evlilik Uyumu ve Psikolojik Sağlamlık

Tezin Yazarı: Özlem ÜLGÜT

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

Kabul Tarihi: 07.10.2019

Sayfa Sayısı: vi (ön kısım)+ 60 (tez)

Anabilim Dalı: Psikoloji

Bilim Dalı: Psikoloji

Bu çalışmanın amacı otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış çocuklara sahip ana babalarda benlik algısı, evlilik uyumu ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda OSB tanısı almış çocuğu olan anneler ile babalarda bağımlı değişkenler (benlik algısı, evlilik uyumu ve psikolojik sağlamlık) arasındaki ilişkiler ele alınmış, bağımlı değişken düzeylerinin normal gelişime sahip ana babalarinkilerden farklı olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın katılımcıları bu evrenden rastgele seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan otizmlili çocuğa sahip anne babalar 28 ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne babalar 52 olmak üzere toplam 80 kişidir.

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla kişisel bilgi formu, bağımlı değişkenleri ölçen Benlik Algısı Ölçeği, Evlilik Uyumu Ölçeği ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Otizmlili Çocuklar, Benlik Algısı, Evlilik Uyumu, Psikolojik Sağlamlık

Title of the Thesis: Self-Perception, Marital Adjustment and Psychological Resilience on Normal Developed Children Family and Family of Autism Identified Children.

Author: Özlem ÜLGÜT

Supervisor: Assist. Prof.Dr. Selçuk ASLAN

Date: 07.10.2019

Nu. of pages: vi (frontpart)+ 60 (thesis)

Department: Psychology

Subfield: Psychology

The aim of this study is to investigate the relationship between self-perception, marital adjustment and psychological resilience in parents of children with Autism Spectrum Disorder (ASD).

For this purpose, the relationships between dependent variables (self-perception, marital adjustment, and psychological resilience) in mothers and fathers with ASD were discussed and whether the dependent variable levels differed from those of mothers and fathers with normal development is investigated.

The participants of the study were 80 randomly selected parents from this community and volunteered to participate in the study, including 28 parents with autism children and 52 parents with normally developing children.

In order to collect data in this study, personal information form, Self-Perception Scale which measure dependent variables, Marital Adjustment Scale and Psychological Resilience Scale were used.

Keywords: Autism Spectrum Disorder, Children with Autism, Self-Perception, Marital Adjustment, Psychological Resilience

GİRİŞ

Otizm kavramın ilk olarak tanımlayan Leo Kanner yaptığı tanımda "İnfanıl otizm" ifadesini kullanmıştır. Bu tanımlama otizmlı kişilerin diğer bireylerle iletişimde zorlanma, tekrar eden konuşmalar ve davranışlar göstermesi, değişim karşısında dirençli olması gibi niteliklerinden söz edilmiştir (American Psychiatric Association, 2013).

Otistik bozukluk, hayatın ilk 3 senesinde ortaya çıkan ve kişinin yaşına elverişli olmayan biçimde, iletişim yetkinliklerinde eksiklik gösterme, göz temasından kaçınma olağan arkadaş ilişkilerini gerçekleştirememeye, kısıtlılık sergileme, duygu bölüşümüne kayıtsız kalma, sıradan dil ve motor beceriler, ritüel hareket, anormal odaklanma vb. davranışlar sergilenen gelişimsel bir bozukluk olarak bilinmektedir.

Otizminin oluşumunda nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte kalıtsal ve çevreden kaynaklanan faktörler etkili olmaktadır (Wing, 2012). Otizmlı kişilerde genler üzerinde yapılan çalışmalarda tek yumurta ikizlerinden birinde otizm olduğunda diğerinde otizm görülebilmek oranı yüzde altmış ile yüzde doksan arasında olduğu saptanmıştır (Kaymak, 2017). Doğumda ve sonrasında çevreye dayalı nedenler arasında; beslenmeden ve bağırsak fonksiyonu problemlerinin otizme neden olabileceği konusunda düşünceler bulunmaktadır (Wing, 2012). Ayrıca çocukluk döneminde yapılan aşılardan; kaynaklanabileceği ile ilgili birtakım görüşler ortaya atılsa da bunlar ispatlanamamıştır (Diken, 2010)

Otizm teşhisi konulan kişilerin buldukları gelişim çağına ve otizm durumunun seviyesine göre değişik özellikler izlenebilmektedir. Fakat çoğunlukla; toplumsallaşma ve iletişim yeteneklerinde, duygusal reaksiyonlarında, dil ve konuşma yeteneklerinde ve davranışsal reaksiyonlarında bazı kısıtlılıklar ve problemler yaşadıkları görülmektedir.

Sosyalleşme ve iletişim yeteneklerinde olağan gelişim izleyen yaşlıtlarına kıyasla anlamlı seviyede gelişim geriliği sergilemektedirler (Kayaoğlu vd., 2008). Toplumsal beceriler açısından incelendiğinde; otizmlı kişiler göz teması kurma, hislerini belirtme ve diğer kişilerle iletişim kurma ya da iletişimi devam ettirme hususlarında eksiklikler sergilemektedirler. Misal; adıyla seslenildiğinde reaksiyon gösterme, kolay selamlaşma sözcüklerini ifade edebilme, duygu ve fikirlerini karşındakine gösterebilme, ailesiyle etkileşim halinde olma, nezaket kelimeleri kullanma gibi yeteneklerde güçlük

çekmektedir(Töret, 2017). Toplumsal ve iletişimsel yeteneklerde eksiklik çeken otizimli kişi; diğerleri ile arkadaşlık ilişkileri kurma ve devam ettirme, sosyal ortamlarda tutarlı hareketler gösterme ve grup ile beraber davranabilme gibi yetenekleri de gerçekleştirememektedir (Laursen vd.,, 2013).

Duygusal reaksiyonlar açısından, otizimli kişilerin hislerini sergilemekte kısıtlılık yaşaması; ebeveynlerinin ve arkadaşlarının acısını bölüşme, heyecanlanma, endişelenme, meraklanma gibi hislerini paylaşma hususundaki beklentisini giderememesine yol açmaktadır (Frea, 2000). Aynı zamanda sudan ve oyun hamurundan korkma gibi birtakım özel objelere yönelik korkuları ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca kesin bir neden olmadan gülme ya da ağlama gibi duygusal reaksiyonlar gösterebilmektedir (Mukaddes, 2013; Shattuck ve diğerleri, 2007).

Dil ve iletişim yetenekleri incelendiğinde; konuşan bireye odaklanabilme, obje veya bireyleri ayırt edebilme, verilen direktifi idrak edebilme gibi alıcı dil yeteneklerine, kendisine sorulan soruları yanıtlayabilme, faaliyetleri isimlendirebilme, karşılıklı sohbetlerde manalı cümle kurabilme, şahıs ve sahiplik bildiren zamirlerden faydalanabilme, gereksinimlerini ifade edebilme gibi belirtici dil yeteneklerinde kısıtlılıklar izlenmektedir (Kabasakal, 2007; Töret, 2017).

Otizimli kişiler davranışsal yapıları bakımından incelendiğinde; objeleri döndürüp izleme, ellerini çırpma, farklılıklara karşı koyma, eşyaları sıralama gibi obsesif davranışlar sergileyebilmektedirler. Otizimli kişilerde sinirlilik, kendine ve çevresine zarar verme gibi sorunlu hareketler de görülebilmektedir (Mukaddes, 2013; Shattuck vd.,2007).

Ayrıca otizm teşhisi konulan kişilerde zihinsel ve psikomotor yeteneklerde; odaklanmakta zorlanma, bellekte kısıtlılık yaşama, akademik yeteneklerde eksiklik, motor becerilerde güçlük çekme ve yeme problemleri gibi haller de izlenebilmektedir (Metin, 2012).

Bahsedilen bireysel ve toplumsal iletişim yetenekleri, duygusal reaksiyonları, zihinsel yeterlilikleri gibi alanlarda birtakım kısıtlılıklar ve davranışsal yönden ağlama, sinir ve saldırganlık gibi reaksiyonlar sebebiyle otizimli bireylerin aileye katılımı ve ardından tüm aile üyeleri, bilhassa bakımını daha çok yüklenen anne mühim bazı problemlerle karşılaşmaktadır.

Otizimli kişinin aileye katılımı ve ardından gelen süreçte çoğunlukla matem sürecine benzer bir evreden geçtikleri bilinmektedir. Kubler-Ross'un "Aşama Modeli" (Smith vd, 2006) şeklinde isimlendirdiği, matem süreci ve eş travmatik haller için de geçerli olduğu bilinen bu modelde reaksiyonlar sırasıyla; reddetme, sinir, pazarlık, depresyon ve razı olma şeklinde 5 evreden oluşmaktadır. Bu evreler aşağıda bulunmaktadır:

- Reddetme: Ebeveynler normal bir çocuk beklentisinde olmakta ve çocuklarının herhangi bir eksiklik çektiğine inanmamaktadır. Bu durumu ilk fark ettiklerinde gösterilen reaksiyon şok olmaktadır. Şok aşamasında ebeveynlerde; şaşkınlık, şüphe, çaresizlik, aşırı duygusallık, hissizlik, mantıksız konuşmalar izlenebilmektedir. Şok aşamasıyla beraber ya da sonrasında izlenen reddetme, ebeveynin çocuğunda eksiklik hali bulunduğu reddetmesi ve bundan uzak durması, aldırması sürecidir. Bu süreçte ebeveynlerde; teşhiste bulunan doktora güvenmeme ve ayrı doktorlara danışma, çocuğunun normal olduğunu ispat edici hareketler izleme uğraşı, çocuğunun eksikliğini inkar ederek normal gelişim sergileyen bir çocuk gibi hareket etme tutumları izlenebilmektedir (Özen, 2010).

Çocuğunun otizm teşhisi sonrasında, bu durumunun kendisinin başına neden geldiğinin sebeplerini sorgulayan ve buna sinirlenen aile öfkesini kendisine, aile üyelerine, teşhis koyan doktora, hatta bazı durumlarda çocuğu normal olan ailelere bile gösterebilmektedir.

Ailelerde kendini suçlu hissetme ve eski yanlışlarını sorgulama tutumları izlenebilmektedir. Hamilelik sürecindeki beslenme adetleri, sigara, alkol kullanımı, kendi hastalıkları sebebiyle kullanılan ilaçlar gibi eskiye dair sorgulamalarla çocuklarındaki eksiklik için kendilerini suçlu görme davranışları izlenebilmektedir. Bazı aileler ise eskiden yaptıkları yanlışlar sebebiyle Allah'ın kendilerine ceza verdiğini düşünmektedirler. Bu aşamada ebeveynlerde çocuğundan çekinme durumu da ortaya çıkabilmektedir. Toplum tarafından çocuğuna dair gösterilen hareketler ve bakış açıları aileleri oldukça huzursuz etmektedir. Çocuğunu toplumdaki uzaklaştırma, sakınma ve yalnız kalma hareketleri görülebilmektedir (Kaner, 2010).

- Depresyon: Bu evreye kadar olan süreçte aileler çocuklarının yetersizliklerini kabul etmemiş ve çözüm arayışına girmişlerdir. Çözüm yolu geliştiremedikçe aileler kendilerini çaresiz bir durum içinde bulmakta ve ümitsizlik yaşamaktadır. Ebeveynlerde

karamsarlık, mutsuzluk, endişe ve dönem dönem intihar etme fikirleri baş göstermektedir. Fakat depresyon evresinden bir süre sonra durumu kabullenme, çocuklarından isteklerini ve planlarını gözden geçirme evrelerine geçmektedirler (Metin, 2012).

- Pazarlık: Ebeveyn çocuğunun eksikliğini düzeltmek için pazarlık yapmak isteyebilir. Çocuğu kurtulduğu zaman yapacakları konusunda etrafındaki insanlar ya da Allah ile anlaşma yaparcasına konuşma yapabilir. “Çocuğum kurtulduğu zaman bir daha kesinlikle yalan söylemeyeceğim”, “Çocuğumuz kurtulursa bundan sonra seni mutsuz etmeyeceğim” gibi cümleleri sık sık söyleyebilir. Bu aşamada aile çok duyarlıdır ve her çeşit tavsiye ve düşünceye açık olabilir. Ailelerde çocuklarının kurtulması için, sağlık hizmeti desteği haricinde hurafe, halk arasında genel kabul gören geleneksel tatbikleri deneme halleri de görülmektedir (Akbeve ve Kalaycı, 2017).

- Razı olma: Bu aşamada ebeveynlerin çocuklarının durumlarına razı olmaları, var olan gelişimsel eksiklik ile hayatını devam ettirme uğraşları, hatta bazı durumlarda aile üyeleri arasında yakınlaşma, birbirine yardımcı olma bu zorluğun üstesinden gelme gibi uğraşlar izlenmektedir. Razı olma evresinde aileler daha önceki evrelerde bulunan sorgulama yerine ”çocuğumun gelişimi konusunda nasıl yol izlemeliyim?” demektedir. (Kaner, 2010; Metin, 2012).

Burada ifade edilen matem süreci evrelerini, çocuğunda eksiklik bulunan bütün ebeveynlerin aynı sıralama veya benzer sıklıkta tecrübe ettikleri ifade edilemez. Bir aileden ötekine veya her bir anne-babada bu aşamalar nispeten değişiklik gösterebilmektedir. Misal; razı olma evresindeki bir ailenin dönem dönem depresyon aşamasını yeniden deneyimlemesi olanaklıdır.

Fakat gelişimsel eksikliği bulunan kişiler ve ebeveynleri ile çalışan profesyonellerin bu aşamaların bilincinde olmaları ve bu aşamada aileye destek vermeleri gerekmektedir.

Otizimli çocukların ebeveynleri ile yürütülen çalışmalar stres seviyelerinin fazla olduğunu göstermektedir. Otizimli ve normal gelişim izleyen çocuk sahibi ailelerin kıyaslandığı araştırmalar otizimli çocuğu olan ailelerin daha çok strese maruz kaldıklarını göstermektedir (Dunn vd., 2001; Walsh vd., 2013). Aynı zamanda bazı çalışmalar ise otizimli çocuğa sahip ailelerin; odaklanamama ve hiperaktivite, down sendromu, bilişsel yetersizlik, işitme kaybı, fiziksel yetersizlik, özel öğrenme zorluğu gibi gelişimsel

eksiklikleri bulunan çocukların ailelerine kıyasla daha çok strese maruz kaldıklarını göstermektedir (Ogston vd., 2011).

Ebeveynin strese maruz kalmasının muhtemel nedenlerinden biri, otizmi ve niteliklerini yeterince bilmemesinden doğmaktadır (Kudabergenova, 2018). Otizme ilişkin yeterli bilgisi bulunmayan ve profesyonellerden yeterli bilgi sağlanamayan aileler çocuklarında izledikleri; konuşmaya geç başlama ya da kısıtlı iletişim kurma gibi semptomlarla bazı problemler olduğunu görmekte fakat dönem dönem toplumun “erkek çocuk geç konuşur” “yaşı daha ufak” gibi ifadelerinden etkilenerek tedavi desteği almamakta ve bu sebeple erken dönem eğitimi için geç kalmaktadırlar (Selimoğlu vd, 2013)

Otizimli çocuğa sahip ebeveynlerin aile içi etkileşimlerinde bazı problemler ortaya çıktığı görülmektedir. OSB’li çocukların bakımı ve öğretimi uğraş, sabır, vakit ve enerji isteyen güç bir aşamadır. Aileler bütün enerjilerini desteğe daha fazla gereksinimi bulunduğunu düşündükleri OSB tanılı çocuklarına verirken; bazı hallerde anne babalar arası ilişkiler duraksamakta veya ailenin öteki bireylerinin sevgi ve alaka ihtiyaçlarını ihmal edilebilmektedir. Eksikliği olan bir çocuğa sahip olmak dönem dönem eşleri birbiriyle daha fazla yakınlaştırmakta, çocuğun bakımında anne-baba birbirine sahip çıkarak sorumluluk bölüşümü gerçekleştirmektedirler. Fakat birtakım hallerde ise eksiklik yaşayan bir çocuğu olmanın yaşattığı stres ve yükümlülükler anne babayı birbirinden uzaklaştırabilmektedir.

Otizimli çocuğu olan aileler iktisadi açıdan da zorlanabilmektedirler. Otizmli çocukların iyileştirmesi, bakımı, özel eğitimi gibi gereksinimleri ilave masraflara yol açmaktadır. Aileler çocuğunun eksikliklerinden ve baskıcı davranışları sebebiyle bakıcı bulmakta güçlük çekmekte ve bakımını kendileri yüklenmektedir. Otizmli çocuğunun bakımını kendisi yapan ebeveynler bazı zamanlarda işini bırakmak mecburiyetinde kalmaktadır (Kudabergenova, 2018). Neticesinde otizmli kişinin aileye katılımıyla ailenin kazancı azalırken, masrafı ise çoğalmakta ve mali açıdan problemler yaşanmaktadır Otizmli çocuk dış görünüşüyle fark edilmese bile topluma uyum göstermede güçlük çektiğinden dolayı ebeveynler çocuğuyla beraber toplum içinde rahat hareket edememektedir.

Uz ve Kaya (2018) tarafından yürütülen bir çalışmada, OSB’li çocuklar ve ebeveynlerin toplumdan dışlandıkları neticesine varılmıştır. Otizmli çocuk ve ebeveynleri, etrafındaki kişiler tarafından; otizmli kişiyi buldukları çevrede istememe, kırıcı ad ve lakap verme,

otizmlı çocuğun ailesiyle görüşmeme, çocukları otizmlı olduğundan dolayı aileyi suçlu görme ve müşterek yerlerde rahatsız edici ifadelerle ve bakışlarla karşı karşıya bırakma gibi sebeplerle karşılaşmaktadırlar (Özsoy vd, 2006). Toplumun bu tutumu ailelerde toplumsal ilişkileri kısıtlama, çocuğu evden çıkarmama, diğerleri ile görüştürmeme ya da yalnızca kendilerine benzer durumdaki aileler ile etkileşimde olma gibi eğilimlere yol açmaktadır. Ailelerin otizmlı çocuklarıyla alakalı tecrübe ettiği bir diğer sorunsu çocuklarının kaza, yaralanma gibi olaylara veya etrafında kendisine zarar verecek kişilere karşı kendini savunma yetkinliğinin bulunmadığını düşünerek daha çok endişe ve kayęı yaşamalarıdır (Selimoğlu vd, 2013).

Çalışmalar bilhassa annelerin babalara kıyasla çocukla alakalı problemleri daha çok yüklediklerini, otizmlı çocuğuyla daha çok beraber vakit geçirdiklerini, annelerin duygusal açıdan daha çok yıprandıklarını bu sebeple stres seviyelerinin daha yoğun olduğunu göstermektedir (Öztürk 2017). Otizmlı kişinin aileye katılımından, tüm aile üyeleri etkilense bile bilhassa annelerin daha çok etkilendiğini ifade etmektedir (Bıçak, 2008), Otizmlı çocuğa sahip annelerde; can sıkıntısı, yorgun hissetme, utanma, suçluluk, rahatsızlık gibi negatif ve bağlı, aile ilişkilerinde sağlamlaşma, koşulsuz sevgi gibi negatif hisler izlendiğini vurgulamıştır.

Anne, normal gelişim izleyen bir çocuğu olduğunda da hayatındaki pek çok alışkanlığını ve planını değiştirmek zorunda kalmaktadır. Otizmlı veya diğer herhangi bir eksiklik yaşayan çocuklarla alakalı yürütölen çalışmalar, çocuğun sıradan bakımlarını daha fazla annenin yüklediği sonucunu göstermektedir. Anne evde ve ev dışında aile ile alakalı pek çok görevi üstlenmekle beraber otizmlı çocuğunun okula erişimi, öğretimi, sağlık ve bakımı gibi problemleri üstlenmek zorunda kalmakta ve daha çok strese maruz kalmaktadır.

Bu çerçevede otizmlı çocuğa sahip ana babaların hem aile hem de toplum içerisinde yaşadıkları sorunların incelenmesi önemli görölmektedir. Bu çalışmada otizmlı çocuğa sahip ana babaların benlik algısı, psikolojik sağamlık düzeyleri ve evlilik uyumları incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış çocuklara sahip ana babalarda benlik algısı, evlilik uyumu ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda OSB tanısı almış çocuğu olan anneler ile babalarda bağımlı değişkenler (benlik algısı, evlilik uyumu ve psikolojik sağlamlık) arasındaki ilişkiler ele alınmış, bağımlı değişken düzeylerinin normal gelişime sahip ana babalarınkilerden farklı olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada ayrıca OSB tanısı almış çocuğu olan anneler ile babalar arasında ele alınan değişkenler bakımından farklılık olup olmadığı ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile benlik algılarının evlilik uyumu üzerinde etkili olup olmadığı araştırılacaktır.

Alt Problemler

1. OSB'li çocuğu olan annelerle babalarda ele alınan sosyodemografik değişkenlerle bağımlı değişkenler (benlik algısı, psikolojik sağlamlık, evlilik uyumu) arasında bir ilişki var mıdır?
2. OSB'li çocuğu olan annelerle babalarda bağımlı değişkenler (benlik algısı, psikolojik sağlamlık, evlilik uyumu) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. OSB'li çocuğu olan annelerle babalarda anneler ile babalar arasında bağımlı değişken (benlik algısı, evlilik uyumu, psikolojik sağlamlık düzeyleri bakımından anlamlı farklılık var mıdır?
4. OSB'li çocuğu olan annelerle babalarda normal gelişime sahip çocuğu olan annelerle babalar arasında benlik algısı, bakımından anlamlı farklılık var mıdır?
5. OSB'li çocuğu olan annelerle babalarda normal gelişime sahip çocuğu olan annelerle babalar arasında evlilik uyumu düzeyleri bakımından anlamlı farklılık var mıdır?
6. OSB'li çocuğu olan annelerle babalarda normal gelişime sahip çocuğu olan annelerle babalar arasında psikoloji sağlamlık düzeyleri bakımından anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırma Metodolojisi

Araştırma ilişkisel tarama yöntemiyle yapılmış, veriler geçerli ve güvenilir ölçme araçları kullanılarak OSB tanısı almış çocukları olan ve kontrol grubu olarak ele alınan normal gelişim gösteren çocuklara sahip ana babalardan yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS22 programı ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın, alan yazında çok az araştırma bulgusuna sahip otizmlili çocukların ana babalarıyla yapılmış olması itibarıyla alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Toplumsal uyum açısından otizmlili çocuklara sahip ana babaların çeşitli psikolojik özelliklerini incelemek önemli görülmekte, araştırmanın bu yönüyle de toplumsal fayda sağlayacağı, bu kapsamda yürütülen politikalara destek olacağı değerlendirilmektedir.

Tanımlar

Araştırmada ele alınan kavramlara ait tanımlar aşağıda belirtilmiştir:

Otizm: Otizm, iletişimde zorlanma, sosyalleşememe, amacı olmayan tekrar eden davranışlar sergileme ilgilerin ve fillerin sınırlanması gibi belirtileri olan üç yaşından evvel görülen ve yetişkinlik döneminde de süren kalıtsal ve çevreyle ilgili sebepleri bulunan nörogelişimsel bir aksaklıktır (Morrison 2017).

Benlik: Benlik kavramı, kişinin kendi benliğini idrak ediş ve kavrayış şekli olarak açıklanır. Bununla beraber benlik kişinin zekâsı, fiziksel sınırları, değerleri, kabiliyetleri ve potansiyel niteliği şeklinde de belirtilmektedir (Temel ve Aksoy, 2001).

Evlilik: Evlilik kurumu, toplumsal, ruhsal, cinsel, iktisadi yönleri olan, sosyal kurallara göre kabul edilmiş bir ilişkinin oluşturulması ve eşler arasındaki cinsel ilişkinin sosyal kurallara elverişli hale getirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Güvenç, 2010).

Evlilik Uyum: Evlilikte uyum kavramı, evlilik ilişkisi içinde bulunan ayrı karakterde olan kişilerin mutluluğa erişmek adına müşterek amaçlarının bulunması ve birbirlerini tamamlaması şeklinde açıklanmaktadır (Burgess ve Cotrell, 1988).

Psikolojik Sağlamlık: Yaşam sürecinde bireyi zorlayan ya da tehdit eden koşullara karşı bireyin başedebilme ve yeni koşullara başarılı adaptasyon sürecini ifade etmektedir (Masten vd., 1991).

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Benlik

1.1.1. Benlik Kavramı

Benlik, bireyin şahsına olan perspektifi, kendisini düşüncesinde simgeleme biçimi olarak açıklanmaktadır. Bu bağlamda, benlik ifadesi kişinin kendisi ile ilgili sezgilerinin, kişisel yorumlarının, deneyimlerinin, geleceğe yönelik gerçekleştirilecek amaçların, toplumsal mevkiinin onun düşüncesinde simgelenişi ve düşüncesinde kavramsal ben şeklinde biçimlenmesidir (Aydın, 1996). Özetle benlik saygısı bireyin kendisini ne şekilde ele aldığı ve gördüğü iken benlik kavramı ise bireyin kendisini eski yaşamı ve gelecek yaşamı da içerecek biçimde düşünce ve mantık yapısı kapsamında nasıl ifade ettiği.

Benlik ifadesi, kişinin kendisini algılamasına ve test etmesine dair geliştirdiği inançlardır. Bireyin kendisine ilişkin değerlendirmeleri esas kişiliğini meydana getirir. Benlik, psikolojik bakımdan bireyin etrafını algılamasında, ele almasında, yapılandırmasında ve etrafına reaksiyon göstermesine etkili olmaktadır. (Kulaksızoğlu, 2001). Benlik bireyin çevresindeki uyaranlara gösterdiği reaksiyonları da içerecek biçimde düşüncesinde kendine dair oluşturduğu profil olarak ele alınabilmektedir.

Birey bugün sadece düşünen, bilen bir oluşum değil, ayrıca işiten, arzulayan ve yapan bir bütün şeklinde değerlendirilmektedir. İnsancı psikolojiden doğan bu tutum, kişinin kendi uğraşısıyla kendini yetkin kılma kuvvetine sahip olduğunu ve insan hareketini temellendiren motivasyonun kendini ispatlama güdüsü, davranışı etkileyen, kontrol eden temel unsurun ise kişinin benlik kavramı olduğunu ileri sürer (Bilgin, 2001). İnsancı psikolojiye göre kişinin düşünmeyi aşan faaliyetlerinin olması ve güdülerinin bulunması bunları düzenleyen bir bütünlüğün diğer bir deyişle benlik kavramının bulunmasını da beraberinde getirmektedir.

Benlik kişinin dünyaya gelişinden itibaren gelişmektedir. Hayatın ilk aylarında, benlik kavramı oluşumunun ilk gerçek başlangıcına rastlanılır. Bakım veren ve çocuk arasında olan sevgi, ilgi ve merhamet gibi duygusal etkileşim ilk “seviliyorum, kıymetliyim” mesajını barındırır. Çocuğun pozitif hislerinin başlangıcı ebeveynin duygusal halinden ve çocuğun bedensel ihtiyaçlarına karşı sergiledikleri ilginin tesiri altında kalır. Psikolojik gereksinimlerin karşılanması çocukta güven ve sevgi hislerine zemin oluşturması bakımından önemlidir (Özer, 2001). Benlik ifadesinin ailede ortaya çıkmaya başlaması

aile içi etkileşimlerin yapısının çocuğun benlik oluşumunda etkili olmasına yol açmaktadır.

Psikanalizde benlik, “ego” ifadesi ile karşılık bulmaktadır. Psikanalize öncülük eden Freud, ilk incelemelerinde ruhsal yaşamın bilinçli ve bilinçaltı kısımlardan meydana geldiğini belirtmiştir. Ardından da id, ego ve süper egodan meydana gelen fonksiyonel bir kişilik teoremi ortaya koymuştur. Bu teoreme id, doğuştan gelen saklı güçleri belirtir. Zevk ilkesinden yola çıkar. Refleks faaliyetler ve birincil proseslerden faydalanarak organizmadaki gerilimi ortada kaldırmaya çalışır. Gerilimi giderecek nesnenin veya bireyin düşüncede imgesinin yaratılması anlamına gelen “birincil proses” lerde hayal gücünün mühim bir fonksiyonu bulunmaktadır. Fakat aç bir kişi bir gıda maddesinin düşünüyü kurduğunda açlığını gideremediği gibi, birincil prosesler de gerilimi gidermeye yeterli olmaz. Bu nedenle karakter yapısının ikinci sistemi olarak “ego” meydana gelir. Ego, “gerçeklik ilkesini” benimseyerek davranır. Bu nedenle, gereksinim nesnesi bulununcaya kadar gerilimin giderilmesi geciktirilir (Freud, 1999).

Benlik, zamanla gelişen bir özellik barındırabilmektedir. Anne-babanın ve çevresel unsurların tesiriyle bir bütünlük meydana gelmesi olası olmaktadır.

Ergenlik çağında genç, çocukluktan erişkinliğe geçiş yaşayacaktır. Benliğin oluşması açısından iktisadi, toplumsal ve cinsel yüzleri içinde ergenin ergin hayatına katılması önemlidir. Erişkin olabilmesi için gencin bağımsız bir karakterinin olması, iktisadi bir özerkliğe kavuşması ve cinsiyetini benimsemesi şarttır. Nesnel hayattaki farklılıklar, gencin ruhsal durumuna benlikte farklılıklar şeklinde yansır. Psikolojik açıdan bu hayattaki farklılıkların meydana getirdiği problemler, bilhassa gencin benlik yapısını şekillendirir (Şermin, 1984). Benliğin oluşum çağlarında tecrübe edilenler, kesin karar verebilme ve bireyin kendi ayaklarının üstünde durabilmesi psikolojik bakımdan daha pozitif bir gelişmenin yaşanmasında rol oynayacaktır.

Benlik, doğuştan gelen kabiliyetlerin birbiri ile olan ilişkisinin mamulüdür. Kişi doğum öncesi çağdan başlayarak çok farklı uyarılar alır. Uyarıcıların irdelenmesi ile sezgiler, basit sezgilerin ayrılma ve genelleme yolu ile bütünleşmesiyle de kavramlar meydana gelir. Kişinin kendisiyle alakalı adlandırılmış, anlam kazanmış ben sezgileri, basit ben kavramlarını meydana getirir. Basit ben kavramları bütünleşerek kompleks ben kavramlarını meydana getirirler. Birbirinden ayrı çok miktarda niteliklere dair ben

kavramları da birbiriyle etkileşime geçerek, birbirleri ile bütünleşerek 'ben kavramları sistemini' diğer bir deyişle benlik dizaynını oluştururlar (Kuzgun, 1988).

Köknel, benliğin esas vazifeleri arasında en mühim olanları şu şekilde sıralamıştır:

- İçgüdülerden ve dürtülerden doğan güduları önlemek, kontrol etmek ve planlamak.
- Etraftaki obje ve bireylerle ilişki kurmak.
- Gerçeği bilmek, kontrol etmek, anlamak.
- Gerçeğe adapte olmak.
- Etraftan gelen uyarıları kısıtlamak, sıralamak ve zamanlamak.
- Sezme, gizleme, hatırlama, düşünme, kıyaslama, çıkarımlar yapmak ve hüküm vermek.
- Kavramları bir araya getirmek ve bütünleştirmek.
- Bireyin karşılaştığı sorunların üstesinden gelebilecek güçleri toplamak.
- Geleceğe dair beklenti ve hedefleri belirlemek.
- Kişiliği endişeden uzak tutan savunma düzenlerinden faydalanmak.

Birbirinden ayrı olan birçok miktarda niteliğe dair benlik kavramları birbirlerinin etkisi altında kalarak, birbirleriyle bütünleşerek kişinin kendisini çeşitli görevlerde ve çeşitli hallerde nasıl görüldüğünden meydana gelen "ben kavramı sistemini" ortaya çıkarmaktadır. Her kişinin farklı sayıda benlik kavramına sahip olduğu ifade edilebilir; fakat bir tane benlik kavramı sisteminden söz edilir. Alan yazında bahsedilen "benlik kavramı" veya "benlik tasarımı" buna karşılık gelir. Bu sistem kuvvetli veya güçsüz bir biçimde yapılandırılmış olabilir (Çam, 1991). Bu sistemin yapılanma biçimi ve oluşumu çevresel unsurlarla da alakalı bir yapıdadır. Benlik kavramı, çeşitleri bakımından ayrıntılı bir şekilde ifade edilebilmektedir. Bu çeşitler benlik sistemini meydana getirmeleri bakımından önemlidir.

1.1.2. Benlik Algısı

Benlik iki kategoride ele alınmaktadır. Bunlar; pozitif benlik ve negatif benlik olmak üzere iki tanedir. . Aşağıda bu çeşitlere dair ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

- Olumlu (Pozitif) Benlik: Pozitif ve negatif benlik kavramları kişilerin kendilerini nasıl algıladıkları ile alakalıdır. Kişi, kendisini zeki ve yeterli düşündüğünde bu bireyin pozitif benlik algısına sahip olduğunu göstermektedir. Pozitif benlik algısı oluşturmuş kişiler öteki kişilerle olan ilişkilerinde de muvaffak olurlar. Öteki kişilerle olan ilişkilerde bu tür bireyler kendilerinin onaylanacağını düşünerek davranırlar. Özgüvenleri tamdır ve kararlarında kesindirler. Bir sınıf içerisinde dinleyenden çok konuşan olmayı seçerler. Bu gibi bireyler kendi fikirleri öteki kişilerce kabul edilmese de söz konusu fikirleri açıklarlar. Özetle özgüvenli, mutlu, hayattan zevk alan ve başarılı kişiler olarak sosyal hayatta yer edinirler (Kumbaroğlu, 2013).

Görüldüğü gibi kişiler pozitif benlik hissi yarattıklarında daha fazla mutlu ve girişken hale gelmektedir. Kişinin özgüvenli olması, girişken ve mutlu olması sebebiyle kişiler pozitif benlik algısına elverişli davranışlarda bulunmayı arzu etmekte, negatif benlik hissine ilişkin davranışları azaltmayı istemektedir (Kaner, 2010).

Bu gibi açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kişiler, kendi içlerinde negatif benlikten pozitif benliğe geçiş hususunda devamlı bir uğraş vermekte ve pozitif benlik algısına sahip olmaya uğraşmaktadırlar. Pozitif benlik yapısı bireylerin benliklerine olumlu yönden bakmalarını belirterek etrafa da bu pozitif tutumu yansıtmaları ile ilişkili olabilmektedir. Pozitif benliğin haricinde negatif benlik yapısının da meydana gelmesi muhtemeldir.

- Olumsuz (negatif) Benlik: Negatif benlik oluşturmuş olan kişilerin düşüncelerinde sürekli şekilde kişilik sorunları vardır. Bu tip bireyler genellikle onaylanmamış olan fikirleri açıklamaktan uzak dururlar. Bu durum alay edilmekten korkmak, dışlanmaktan çekinmek gibi sebeplerden dolayı meydana gelmektedir. Utangaç bir nitelikleri bulunmaktadır ve bu utangaçlığın bilincindedirler. Bu nedenle dış dünya ile olan ilişkileri çok kuvvetli değildir. İçinde buldukları gruba sadıktırlar ve bu grup kapsamında dikkat çekici davranışlar sergileyebilirler. Ancak her zaman söz konusu grupta bulunmak mecburiyetindedirler. Negatif benlik algısına sahip olan kişiler ne kadar muvaffak olsalar da kendilerini devamlı şekilde eksik bulmaktadırlar (Kumbaroğlu, 2013). Negatif benlik yapısına sahip kişiler benliklerini olumsuz taraftan görmeye meyilli olabilmektelerdir. Bu da onların memnuniyetsiz olmalarına ve yaşamdan haz duyamamalarına yol açabilmektedir.

Benliğin oluşumunda okul yaşamının da mühim bir yeri vardır. Çünkü bu etkileşim iki yönlüdür. Okul yaşamında tecrübe edilenler, benliğin pozitif veya negatif şekilde ortaya çıkmasında rol oynarken var olan benlik okul yaşamını şekillendirmektedir. Bilhassa çocukların toplumsal gelişimlerinde benlik kavramı mühim görevlere sahiptir. Akyol ve Salı'nın (2013) ifadesine göre çocuklar farklı sebeplerle günlük hayatta birçok değişik olayla karşılaşabilir. Eğitimlerine yatılı okullarda devam etmek mecburiyetinde bulunan çocuklar çeşitli hayat şartlarına adapte olma sürecinde, toplumsal destekle iç içe olur ve toplumsal desteğe gereksinim hissederler. Aile desteğinden yoksun olmaları, okul ortamında yeterince destek görememeleri, kendilerini yalnız, kıymetsiz görmelerine, güçsüz bir benlik oluşturmalarına yol açabilmektedir (Akyol ve Salı, 2013). Okul yaşamı bireylerin yaşamında geniş bir zaman dilimine yayılması bakımından benlik çeşidinin belirlenmesinde mühim bir görev üstlenmektedir. Okul yaşamını yatılı okulda bitiren öğrencilerin negatif benlik oluşturmaya yakın olmaları bir problem şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Coşkun ve Altay (2009) ise bu gibi problemlerle karşılaşılmasını için çözüm önerisi ortaya koymaktadır. Yazarlara göre öğrencilerin bilhassa öğretim ve mesleki bakımdan hayati kararların verilme evresi olan lise dönemlerinde yabancılaşmalarını ve negatif benlik algısı oluşturmamaları için, okul ortamlarında ruhsal desteğin çoğaltılması bir hayli ehemmiyet taşımaktadır. Bu amaçla okul rehberlik faaliyetleri bu amaca uygun olarak düzenlenmeli ve tatbik edilmelidir (Coşkun ve Altay, 2009).

Okullarda psikolojik danışmanlık çalışmalarının daha nitelikli ve sıkça sunulması bu problemi çözebilmekle birlikte benlik çeşitleri benliği meydana getiren etmenler doğrultusunda da biçimlenmektedir. Benlik çeşitleri birtakım esas faktörleri müşterek şekilde kapsamaktadır.

1.1.3. Benlik Algısı ile İlgili Kavramlar

Benlik kavramının meydana gelişini bazı esas faktörleri birleştirmesi ile biçimlenmektedir. Benlik faktörlerini benlik gelişimi, benlik denetimi, benlik saygısı ve benlik tutarlılığı şeklinde değerlendirebiliriz.

- Benlik Tutarlılığı: Benlik kavramının ikinci ana güdüsü, bireyin benlik tutarlılığından meydana gelmektedir. Kişiler benliklerini muhakeme ederken tutarlı bir bilişsel hali muhafaza etmeye eğilimlidirler. Benlik tutarlılığı kuramlarının en bilinen

ifadesi bir kişinin hareketleri, yaklaşımları ve diğer kişilerden gelen bilgileri kabul ederek bir ölçüm gerçekleştirmesidir. Benlik tutarlığı, benlik kavramına elverişli şekilde hareket etme güdüsüne hizmet verir, kişiler benlik resimlerine uygun bir şekilde hareket ederler (Rosenberg, 1989).

Benlik tutarlılığı teoremine göre, kişinin faaliyetleri ile karakteri, değer yargıları, inançları ile arasında tutarlılık ve kararlılık vardır. Bu bağlamda, birey benlik faktörünü “Benlik imgesi, kişinin kendisi ile alakalı hissettiklerinin ve fikirlerinin birleşimidir. Bu görünüm gerçekçi olabileceği gibi normal olmayan ya da kusursuzlaştırılmış olabilmektedir (Budak, 2000). Benlik tutarlılığının gerçeğe uygun ve mantıklı bir bütün olması halinde benlik içinde bir tutarlılık ve fikirler arasında büyük tutarsızlıklar bulunmaması izlenebilmektedir. Benliği meydana getiren diğer bir faktör olan benlik denetimi bir sonraki kısımda aktarılmakta ve benliğin yapısını idrak etmeye yardımcı olmaktadır.

- Benlik Denetimi: Benlik denetimi, kişinin benlik kavramı, benlik algısı, benlik saygısı gibi kişinin kendisiyle alakalı muhakemeleri kapsamında meydana gelen ve bu sebeple iç ve dış dünyayla etkileşimleri ve gösterilecek reaksiyonları denetleyen bir sistemdir. Moyer, kişinin kendisini idrak etme şeklinin davranışı denetlediğini belirtmiştir. Kişinin dış dünyayla etkileşimi, kabul ve destek görme yaklaşımları neticesinde benlik sisteminin bir kısmı olarak benlik denetimi de oluşmaktadır (Özyürek, 1982).

Benlik denetimi çocuklarda ilk aşamalardan itibaren beslenme yapısı, ayrılık, endişe, uyku ve tuvalete hakim olması şeklinde başlar. Anne babalar bu evrede, çocuğun üstesinden gelebileceği kadar ve güvenli şekilde onun karar almasını sağlamak için atmosfer yaratarak, özerkliğini elde etmesine yardımcı olmaktadırlar. Çocuğun fazla özgür olması destek gereksinimini karşılamaz, ama fazla sınırlandırma da anne-baba ile çocuk arasında çatışmaya sebep olur. En iyi gelişmenin elde edilebilmesi için çocukların, hüsrana uğramalarında bu üzüntüyü minimuma indirmeyi, istekleri geciktirildiğinde ve üzüntülü olduğu hallerde kendini yönetebilmesi için deneyimler edinmesi oldukça önemlidir (Culbertson vd., 2003:). Benlik denetiminin elde edilmesi halinde çocukların pozitif benlik tarzı oluşturabilme ihtimalleri yükselmektedir. Bu faktörün meydana gelebilmesi çocuğu gelişim aşamasında etkisi altına alan çevresel unsurlarla yakından

alakalıdır. Benliğin diğerk bir faktörü olan benlik saygısı bir sonraki kısımda ele alınmaktadır. Bu şekilde benliğin özelliklerini algılamak kolaylaşmaktadır.

- Benlik Saygısı: “Benlik ifadesinin, benlik imgesinin kişi tarafından beğenilmesi, onaylanması benlik saygısını oluşturmaktadır. Öz saygı benliğin hassas tarafıdır. Benlik saygısı, kişinin kendini test etmesi sonucunda ulaştığı, benlik kavramına izin verdikten sonra meydana gelen hoşlanma durumudur. Kişi kendini noksan hissedebilir, kendini eleştirebilir, ancak kendisini bütünüyle pozitif görüp hoşlanma olasılığı da vardır. Bireyin kendisini kıymetli, beğenilmeye ve hoşlanmaya değer bulma durumudur. Kişinin kendisini olduğu gibi beğenmesini, özgüvenli olmasını meydana getiren pozitif bir psikolojik haldir (Aydın, 2010).

Benlik saygısı kişinin meydana getirdiği benliğe razı olup bu benlikten zevk alması şeklinde de anlaşılabilir. Benlik saygısı benliği meydana getiren faktörlerin en önemlilerinden biri değerlendirilebilmektedir. Benlik ifadesini açıklamak için konumuzun kavramlarından birini oluşturan benlik saygısını daha ayrıntılı incelemekte yarar vardır.

1.1.4. Benlik Algısı ile İlgili Araştırma Bulguları

Çatalkaya'nın (2018) çalışmasında kadınların erkeklerden daha yüksek duygusal şiddete maruz kaldığı, aile içi şiddet düzeyinin kardeş sayısı, gelir, anne eğitim seviyeleri ve babaların eğitim seviyesine göre farklılaşmadığı, erkeklerin benlik saygısı düzeylerinin kadınlarınkinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu, kardeş sayısına, anne ve babaların eğitim düzeyine, gelir düzeyine göre benlik saygısı değerlendirmelerinin farklılaşmadığı görülmüştür. Kişiler arası ilişkiler alt boyutlarında yapılan analiz sonuçlarına göre erkeklerin diğerk insanlara güven, duygu farkındalık düzeyi kadınlardan daha yüksek bulunmuştur.

Kaya'nın (2017) otizmlili çocuğı olan ana babalarla gelişimi normal çocuğı olan ana babaların benlik saygılarını incelediğı çalışmasında otizmlili çocuğı olan ebeveynlerle otizmlili çocuğı olmayan ebeveynlerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Otizm tanısı almış çocuğına sahip ana babaların böyle bir tanısı olmayan çocukların ana babalarına göre benlik saygısı düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Diğerk

yandan cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada erkek ebeveynlerin benlik saygısı düzeyleri kadın ebeveynlerden daha yüksek bulunmuştur.

Erkan'ın (2019) araştırmasında erişkinlerde benlik saygısının anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı gösterilmiştir.

Orhaner (2018) yaptığı çalışmada yetişkinlerin duygusal istismar düzeyleri arttıkça benlik saygılarının azaldığını, kadınlarla erkekler arasında benlik saygısı düzeyinin farklılaşmadığını, yaş grupları, gelir grupları ve kardeş sayısına göre oluşturulan gruplar arasında benlik saygısı düzeyi bakımından fark olmadığını belirtmiştir.

Şahin (2018) tarafından yapılan bir çalışmada öz saygı ile psikolojik sağlamlık arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu yani yetişkinlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin artışıyla benlik saygılarının da arttığı bulunmuştur.

1.2. Evlilik ve Evlilik Uyumu

Aile hayatının ilk aşamalarından biri olan evlilik, iki erişkin kişi arasında müşterek bir hayat kurmak, çocuk sahibi olmak, kuşağın sürekliliğini temin etmek toplum tarafından onaylanmış bir cinsel yaşam sürmek gibi hedeflerle sosyal ve yasal boyuta geçirilmiş toplumsal bir yapı şeklinde açıklanmaktadır (Gümüşdaş ve Apay, 2016; Ghazali ve Idris, 2014). Kişilerin evlenme sebepleri arasında, eşyle geçici olmayan bir beraberlik temin ederek yalnız kalmamak, iktisadi açıdan daha kaliteli bir hayat sürebilmek, karşılıklı uzlaşma ve dayanışma ile beraber eşinden elde edeceği sosyal desteği sağlamlaştırmak, evlilik yaşamına ek olarak cinsel yaşamından da tatmin olmak gibi sebepler gösterilmektedir (Doman ve Roux, 2010;; Jerskeyvd, 2010;

Evliliğin, kişilerin hayatını mühim seviyelerde etkilediği ifade edilmektedir. Evli kişilerin, arkadaşlık, paylaşım, karşılıklı güven gibi hislerini giderdikleri, yükümlülükleri bölüştükleri, daha uzun ve nitelikli bir hayat yaşadıkları, ruhsal ve bedensel olarak daha sağlıklı kişiler durumuna geldikleri, eşler arasında cinsel haz ve olgunlaşmanın temin edildiği, iktisadi kazançlarının çoğalarak daha konforlu hayat sürdürdükleri görülmektedir (Gülsün vd., 2009).

Bunların dışında, evliliği şekillendiren pek çok unsur vardır (Yıldırım ve Korkut, 2015). Literatürdeki araştırmalarda, çocuk sayısı, gelir durumu evlenme biçimi, cinsiyet ve

eşlerin eğitim seviyesinin evlilik ile en fazla alakalandırılan faktörler olduğu anlaşılmaktadır (Bradbury vd.,2000; Gülsün vd., 2009) eşlerin çocuk sayısı çoğaldıkça evlilik doyumlarının anlamlı olarak düştüğü gösterilmiştir, tatminin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. (Şendil ve Korkut, 2008)

Evlilikte çiftlerin uzlaşmadığı meseleler meydana gelmekte ve bu da çiftler arası tartışmalara yol açmaktadır (Keçe, 2010; Taysi, 2010). Tartışmanın derecesi, eşler arasındaki ahengi ve evliliğin sürekliliğini şekillendirebilmektedir (Oral vd., 1997). Çiftler arasındaki tartışmaların çoğunlukla parasal nedenler, cinsel hayat, kıskançlık veya beraber zaman geçirme gibi konularda görüldüğü, eşlerden birinde ya da ikisinde rastlanan depresyon, endişe gibi ruhsal unsurların çiftler arasındaki ahenk üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır (Yıldırım ve Korkut, 2016).

Tartışmalar, eşler tarafından düzgün bir biçimde idare edildiğinde evliliğin niteliği yükselmektedir. Eşler arasındaki etkileşim şeffaf ve verimli olduğu, müşterek ve anlaşılır bir dilden yararlandığı, empati yapılabildiği ve eşlerin birbirlerini ve dile getirileni düzgün bir biçimde anlamaya gönüllü olduğu evliliklerde, çiftlerin daha mutlu, sorunların çatışmaların üstesinden gelmede daha muvaffak oldukları ifade edilmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2008).. Empati yapabilmek, sorunlara farklı perspektiften bakılmasını sağlama ve bu nedenle çiftler arasındaki tartışma ve gerilim seviyesini düşürebilme etkisi göstermekte, empati yapabilen çiftlerin ilişkilerinden daha çok tatmin elde ettikleri ve daha güzel ilişki kurdukları görülmektedir

Evlilik, aile kurumundaki sürekliliği için etkin olan bir prosestir ve ailenin oluşturulmasına liderlik eder. Bu kurum bir taraftan içinde bulunan kişilerin toplumlaşmasını, yetişmesini ve karakterini bulmasına yardımcı olurken bir taraftan da toplumun esas niteliğini meydana getirir (İlkketenci, 2004:5). Evlilik, aile kurumunu meydana getirdiği için mühim ve insanların geneli tarafından istenen bir durumdur (Şener, 2002:24).

Evliliğin bütün kişiler ve toplumlar bakımından mühim bir yerde bulunması da onun her tarafıyla değerlendirmesinin önünü açmıştır. Bu değerlendirmelerin temeli ise şüphesiz bu olayın açıklanmasına dayanmaktadır.

Toplum ve kişilerin oluşumundan mühim görev alması, bütün araştırmacıların ilgisini evliliğin çeşitli taraflarına çekmiştir. Bu da evliliğe dair çeşitli açıklamaların meydana

gelmesine yol açmıştır. Alan yazın incelendiğinde evliliğin çeşitli taraflarına yoğunlaşılın pek çok açıklama vardır. Giddens (2006), evliliği iki yetişkin kişi arasında toplum tarafından tanınan kabul edilen cinsel birleşme şeklinde açıklamaktadır. Glenn (1991), evliliği kişilerin mutluluğunu temin eden ve karakterlerinin oluşmasında mühim görevi olan bir birim şeklinde ifade ederken, Fowers (1993) şahsın benliğini başka bir şahsın benliği ile bir araya getirmesine fırsat tanıyan, karakterinin oluşmasını ve mutlu olmasını temin eden bir kurum şeklinde kabul etmektedir.

Landis (1975) evliliği bir toplumsal kurum olarak tanımlamıştır ve kökeni ise insan topluluğu meydana getirmeye dayanmaktadır. Ayrı türdeki bireyler birbirini karşılıklı şekilde beğenir, sevgiyi temel alan bir kurum meydana getirmek için birbirine vaat verir; aile olarak adlandırılan küçük topluluk yaratır. Stephens (1971) evliliği, toplum açısından yasal bir cinsel beraberliği meydana getiren, halka açık bir ilan ve kalıcılık düşüncesiyle ortaya çıkan, eşlere eşdeş bir menfaat ve sorumluluk veren, gelecek dönemdeki çocukları ortaya çıkaran bir anlaşma şeklinde açıklamaktadır.

Evlilik açıklamaları ele alındığında en fazla üstünde durulan iki kişinin birlikteliği ve birleşme ifadeleridir. Evliliğin iki kişinin uzlaşma yoluna giderek yaşamlarını bir araya getirme şeklinde ifade edilmesi, söz konusu iki kişinin bu süreci kararlaştırma şekillerini de mühim duruma getirmektedir. Evlilik sürecinde atılan adımda eş tercihi, evlilik şekli mühim bir aşamadır. Bu aşamada kişiler, farkında olarak ya da olmayarak bir şekilde uyumlu olabilecekleri, anlaşmaya varabilecekleri, müşterek düşünceye sahip eşleri tercih etme eğilimindedirler. Eşleşme biyolojik şekilde gerçekleşse de, evlilik kültürel bir durumdur. Evlilikteki normları kültürler kadar, kişinin karakterinde olan iletişim tarzı ve problemlerin üstünden gelme şekli ile düşünce şekli de şekillendirir. Bu üç faktör, toplumsal bir kurum olarak ele alınan evliliği iki tarafın karşılıklı uzlaşmasını temel olarak çalıştıran bir beraberlik durumuna getirmektedir (Tarhan, 2006).

Evliliğin yapısını idrak edebilmek için onun biyolojik, ruhsal, toplumsal ve kültürel esaslarını incelemek gerekir (Tarhan, 2006).

Evliliğin zorunluluğu, diğer pek çok fonksiyonunun yanında, asıl fonksiyonlar açısından iki karşı cinsin fizyolojik, toplumsal ve ruhsal dürtülerinin öngördüğü, bu ana gereksinimlerini gidermeyi hedeflemektedir. Eşler adına bu önemli güdülerin tatmin edilerek memnuniyeti mühim olmaktadır. Evlilikte ilk olarak fizyolojik bir gereksinim

olan cinsel güdüyü doyumak zorunluluktur. Cinsel açıdan eşlerin ahenkle ve birbirlerinin arzu ve beklentilerini dikkate alarak, mutlu bir evlilik hayatı yaşamaları gerekir (Yılmazçoban, 2008).

Evlilik yaşamının toplumsal fonksiyonları ise; beraber güven içinde bulunma, himaye, işbirliği, gelecek zamana güvenle bakabilme, toplumsal konum sağlama birbirlerine karşı gurur ve kıvanç duyma gibi fonksiyonları yerine getirmektedir (Özgüven, 2001).

Buss ve arkadaşlarınca (1990) Kùltürlerarası yürütölen çalışmalarda 33 ÷lkeden 9494 erişkini içeren, kùltür ve cinsiyetin heteroseksüel eş seçimlerine tesirlerini ele alınmıştır. Çalışma, dünyadaki bütün erkeklerin ve kadınların, aşk ve karşılıklı cazibesi eş tercihindeki en mühim unsur olarak göröldüğünü belirtmektedir (Buss vd., 1990).

Udry (1974) aracılığıyla yürütölen bir çalışmasında, eş tercihinde geçerli olan ölçütlerin, ÷lkedeki eş tercih etme düzenine göre farklılık sergilediğini göstermiştir. Eş tercihinin, batıdaki gibi, serbestçe gerçekteştirildiği toplumlarda, romantik ilişkiler, evliliğin ilk aşaması olarak ele alınmaktadır. Geleneksel topluluklarda ise, eş tercihi çoğunlukla kişinin kendisi tarafından değil, ailesi tarafından yapılmaktadır.

Eşler arası uyum, eşlerin ilişkisini şekillendiren ve eşler arasında oluşan tatmin, bağlılık, görüş birliği ve sevginin birleşmesinden meydana gelmektedir. Evliliği şekillendiren unsurların arasında eşlerin sosyodemografik nitelikleri de etkili olmaktadır. Kazanç durumu, eğitim seviyesi, yaş gibi unsurların evlilik uyumunu etkilediği ifade edilmektedir. Halford vd. (1999) evlilikte uyumu, pozitif ilişki yapısına sahip olması; eşlerin birbirleri ile ilgili olumlu hislere ve görüşlere sahip olma, iyi iletişme, oluşan uyumsuzlukları çözebilme yeteneği ve çiftlerin keyifli biçimde beraber faaliyette bulunabilmesi şeklinde tanımlamıştır. Eşlerin arasındaki uyum ilişkilerini şekillendiren en mühim faktörü oluşturmaktadır. Amerika'da eşlerin evliliklerinde tecrübe ettikleri uyumsuzluk için psikolojik yardım aldıkları gözlemlenmiştir. Yürütölen bir çalışmada 1987 senesinde Amerika'da evlenenlerin yarısı kadar boşanma olduğu ifade edilmiştir.

Evliliğin niteliği, evlilikte eşlerin birbirleriyle olan anlaşmalarıyla doğru orantılıdır. Evlilik uyumu, evlilik tatmini, evlilik mutluluğu, evlilik bütönlüğü ifadeleri birbiriyle eş anlamlı olarak kullanılan kavramlardır. Bilhassa evlilik uyumu ve evlilik doyumunu kavramları arasında yüksek korelasyona rastlanıldığı için çoğunlukla birbirleri yerine kullanılmaktadır. Fakat bazı araştırmacılar evlilik uyumunun ve evlilik tatmininin

arasındaki korelasyonun bu biçimde yorumlanmasının hatalı olduğunu iddia ederek tatmin ve uyumun iki ayrı kavram olduğunu belirtmektedir (Erbek vd., 2005). Eşlerin birbirlerine olan duygusal bağlılığı, davranışsal açıdan birbirlerine bağlı olması evlilik uyumunu şekillendiren hallerdir. Eşlerin birbirlerine yakın ve sadık olması evlilik tatminini yükselttiği yapılan araştırmalarda görülmektedir. Fox (1973) eşitlik ve güveni temel alan, birbirine sadık olma halinin evlilik tatmininde mühim bir görev aldığını belirtmektedir. Evliliğin nitelikli bir şekilde sürekliliğini sağlamak için kişilerin biyolojik ve psikolojik gereksinimlerinin giderilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda eşlerin birbirlerinin karşılıklı şekilde ihtiyaçlarını gidermesi evlilik uyumu ve evlilik tatmininde etkili olmaktadır. Gereksinimlerin giderilmesi evlilik uyumunu önemli seviyede etkilemektedir(Gökmen, 2001). Çelik'e (2006) göre bireyin maddi, manevi tatmin elde etmesi, vazifelerini iyi bir biçimde gerçekleştirmesi ve yetiştigi çevreye adapte olarak faydalı bir fert olabilmesinde içinde bulunduğu evlilik halinin mühim yararları görülmektedir. Eşlerin karakterlerinin birbirine benzer olması eş uyumunu tetiklemektedir (Özbalcı, 2009)

Yürütülen pek çok çalışmada benzer karakterleri bulunan bireylerde evlilik uyumu ve mutluluk düzeyinin karakterleri ayrı olan çiftlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Bradbury vd, 2002).

Eşlerin kognitif benzerliklerinin de evlilik uyumunu yükselttiği çalışmalarca desteklenmektedir. Benzer biçimde etrafını idrak eden ve fikirlerini düzenleyen çiftlerin tatminlerinin daha çok olduğu saptanmıştır (Spainer, 1976). Sporakowski ve Hungston (1978) evliliklerinde 50 seneye ulaşmış eşlerle yürüttükleri araştırmada evlilik uyumunu en fazla yordayan unsurların çiftlerin birbirlerine benzerliklerine ilişkin algıları olduğunu saptamışlardır. Haldfordvd (1990) evlilikte uyumu, çiftlerin olumlu yaklaşıma sahip olması, çiftlerin birbirlerine dair pozitif hislere ve görüşlere sahip olması, etkin iletişim oluşturabilmesi, ortaya çıkan sorunları çözme kabiliyeti ve eşlerin keyifli etkinlikleri birlikte gerçekleştirebilmesi olarak ifade etmişlerdir.(O'Grady ve Tucker, 1990). Spainer ise uyumlu bir evliliğin tutarsızlıktan uzak, çiftlerin mühim meseleler üzerinde uzlaştıkları, aynı boş zaman faaliyetlerinden hoşlandıkları, bunları birlikte yaptıkları ve birbirlerine duygusal yakınlık sergiledikleri bir evlilik şeklinde ileri sürmektedir. Sabatelli'ye (1988) göre uyumlu evlilik, çiftlerin rahat bir şekilde iletişim kurabildiği, uyumsuzlukların her iki kişiyi de memnun edecek biçimde çözüldüğü ve bilhassa mühim

konularda yoğun tartışmaların yaşanmadığı evlilik olarak belirtmektedir. Bu sebeple eşler arasındaki iletişim ve konuşma yetenekleri evlilik uyumu için zorunlu bir şart olmaktadır.

Eşlerin birbirlerini karşılıklı şekilde mutlu etmeleri evlilik uyumunun en mühim aşamasını meydana getirmektedir. Evlilikte uyum çoğunlukla evlilikteki mutluluk düzeyi ile beraber cinsel tatmin, olumlu iletişim ve tekrardan evlenilecek olursa yine aynı insanla evlenme isteği gibi çeşitli kıstaslarla değerlendirilmektedir (Sokolsi ve Hendrick, 1999). Bradbury ve Karney (2004), eşlerin evliliklerini sürdürmelerinin sebebini birbirlerinin mevcudiyetiyle huzur ve mutluluk bulmaları olduğunu ifade etmektedirler. Eşlerin birbirleriyle uyum gösterebilmeleri, ilişkilerinin uzun vadeli olabilmeleri için mühim bir faktördür. Aralarında meydana gelen uyumsuzluklar kişiler için mutsuz eden bir haldir. Uyumsuzluğun meydana gelmesiyle beraber kişilerde fizyolojik ve ruhsal problemler oluşabilmektedir (Collins ve Coltrane, 1991)..

Johnson vd. (1986), çiftler arasındaki uyumun 5 temel faktörden meydana geldiğini belirtmiştir. Bu faktörlerin de iki kademe incelenebileceğini belirtmişlerdir. İlk kademe mutluluk ve etkileşim biçimi bağlamında, kişilerin evliliklerine ilişkin elde ettikleri doyum, mutluluk, aşk, sevgi, anlaşma ve cinsel hususlardaki duygularını kapsamaktadır. Karşılıklı etkileşim de, günlük yaşamdaki gezintiler, ziyaretler, yemek vakitleri gibi faaliyetlerde ne derecede vakit harcadıkları bulunmaktadır. İkinci kademe ise çatışmalar, problemler ve boşanma hususları vardır. Bu konuda da eşlerin sözlü ve fiziksel çekişmelerinin ölçüsü, birden parlama, kıskançlık, maddi sorunlar, çiftlerin kişisel meselelerinin evlilikte herhangi bir soruna neden olup olmadığı araştırılmaktadır (Yılmaz, 2001)

Evlilikteki uyum, eşlerin uyumlu beraberliklerinin sonucu olarak evlilikteki yaşamındaki tatmini ve mutluluğu da açıklar (Tutarel-Kışlak ve Çubukça, 2002). Sabatelli(1988)'ye göre uyumlu bir evlilik; çiftlerin birbirleriyle etkili iletişim oluşturabildiği, yaşamın önem verilen boyutlarında anlaşma sağlanabildiği, uzlaşmadıklarında her ikisini de tatmin eden müşterek bir çözüm sunulabilen evliktir. Spanier (1976) ise evlilikte uyumu, çiftlerin günlük yaşama ve yaşamda farklılaşan hayat şartlarına uyum göstermesi ve çiftlerin birbirlerine uygun şekilde farklılaşması ve esneyebilmesi biçiminde açıklanmıştır Evlilik uyumunun meydana gelmesi için eşlerin, evlilik boyunca beraber farklılaşmasının gerekliliği kaçınılmazdır. Bu aşamada anlaşmazlığa yol açacak

uyumsuzlukların farkındalığı ve akılsal şekilde çözmeye uğraşmak faydalı olmaktadır (Özaydınlık, 2014).

Alan yazındaki bir diğer çalışmada ise Fincham ve Beach(1999); partnerler arasındaki fikir ayrılıkları, evlilik uyumunu bozacak uyumsuzluklara sebep olabilmektedir.

Bu çatışmalar sorunların üstesinden gelmeyi güçleştirici hareketlerde bulunma yaklaşımına yol açabilmekte, bu da çiftlerin ailesi sağlığını fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz olarak etkilemektedir (Şener ve Terzioğlu, 2003).

Evlilikte, çiftlerin akraba ilişkileri, ev içi yükümlülükleri bölüşmeleri, çocuklara dair problemler, boş zaman faaliyetleri, gelirin idaresi, sorun çözme, karar alma, duyguları belirtme, beklentiler, değerler, hedefler gibi şeylerle alakalı fikirlerinde müşterek bir noktaya ulaşmaları evli eşlerin evliliklerinde uyumlu olduğunu sergiler (Tutarel-Kışlak, 1999) ve boşanma ihtimalini düşürür. Evlilik uyumu fazla olan eşlerin beraber daha fazla vakit geçirdikleri, çeşitli faaliyetlerde buldukları ve birbirlerine anlayış gösterdikleri görülmüştür. (Erbek vd., 2005).

Evlilik uyumunda etkili olan birtakım unsurlar; anne babaların evliliğinin mutluluk seviyeleri, cinsiyete bağlı görevlerde yetiştirme seviyeleri, tanışma ve nişanlılık zamanının uzunluğu, evliliklerinin aile ve arkadaşlarca kabul edilme seviyesi, evliliğin ve nişanlılığın başlarında birbirlerine uyum gösterebilmeleri, evlenme yaşı, dini ya da etnik geçmiş birliği, eğitim seviyesinin yüksekliği ve sosyal statü, çocukluk çağında, ebeveynler ile iyi ilişkiler oluşturabilmek gibi durumlar görülmektedir (Curun, 2006).

Dönmez (2000)'in çalışmalarına göre evlilik tatmininde kişilerin gereksinimlerinin evliliğin iç dengesini değiştirmeden yaşanması mevcuttur. Ancak bu açıklamaların genelinde evlilik uyumu ve tatmini arasında kesin bir ayrım gözlenmemektedir. Bunun nedeni uyum olan evlilikte tatminin de olacağı fikridir ve esasında her iki kavramda birbirini tamamlar ve güçlendirir niteliktedir (Özgüven, 2001).

Evlilik uyumu ve evlilik tatmini genellikle birbirlerinin yerine kullanılan ifadeler olsa bile alan yazında ayrı şekillerde açıklanmaktadır. Evlilik uyumu ile evlilik tatmini arasında yüksek korelasyon saptandığından ötürü birbirlerinin yerine kullanılabilir. Bu da, doyumlu eşlerin eş zamanlı şekilde uyum gösterdikleri şeklinde ifade edilir. Evlilik

uyumu ve evlilik tatmininin aynı ifadeler olduğunu iddia eder. Ancak bazı araştırmacılar tatminin ve uyumun ayrı ifadeler olduğunu belirtmişlerdir Carr ve Springer, 2010)

Hayat döngüsündeki mühim geçişlerden biri olan evlilik, kişilerin yaşamlarında kurduğu mühim ana ilişkilerden biridir Evlilik cinsel ilişkileri programlar ve eşler arasındaki sadakati muhafaza eder(Larson, Holman, 1994). Eşler arasındaki yakın bağ, gerek kişilere sosyal ortam temin etmekte gerekse eşlerin fiziksel ve ruhsal sağlığını ve iyi oluşlarını pozitif/negatif tarafta etkileyebilmektedir(Yılmaz, 2001). Evlilik kurumu aile niteliğinin temelini meydana getirerek gelecek kuşakları yetiştirip toplumun sürekliliğinin temin edilmesine de imkan verilmektedir. Bu şekilde evlilik, toplumun muhafaza edilmesinde ve gelişmesinde faydalı olmaktadır (Bradbury vd., 2000).

Evlilik uyumunun pek çok faktörle ilişkisi çalışmalarda bulunmaktadır. Bunlardan biri cinsiyettir. Kadın ve erkeklerde evlilik uyumu bakımından araştırma sonuçları tutarlı değildir. Bazı çalışmalar erkeklerde evlilik doyum seviyelerinin kadınlarınkinden daha yüksek olduğunu, bazı çalışmalar ise kadınlarla erkeklerin evlilik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirtmektedir (Jackson vd., 2014).

Yaş ile evlilik uyumunu inceleyen araştırmalarda bir kısmı daha genç olan evlilerin daha çok evlilik tatminine sahip olduğunu ifade ederken (Madanian, Syed Mansor, 2013; Jose, Alfons, 2007) bazı araştırmalar yaş ile birlikte evlilik uyumu düzeyinin yükseldiğini belirtmektedir (Schmitt vd., 2007).

Bazı araştırmalar eğitim seviyesiyle evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki bulunduğunu ileri sürmektedir. Colebrook Seymour, III, (1998)'a göre eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik tatmini azalmaktadır. Heaton, (2002)'a göre eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik tatmini yükselmektedir. Bazı çalışmalar ise bu iki faktör arasında ilişki bulunmadığını göstermiştir. (Jose ve Alfons, 2007). Eğitim seviyesiyle evlilik uyumunda tutarlı bir ilişkiden söz edilememektedir.

Evlilik uzunluğu ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar ele alındığında bu ilişkinin olumsuz veya U biçiminde önce azalan ve daha sonra yükselen bir yapıda olduğu görülmektedir. (Kurdek, 2005; Karney ve Bradbury, 1996).

Çocuk yapmanın evlilik uyumuna olumlu etkisi bulunduğu sonucuna ulaşan araştırmaların haricinde çocuk olduğunda ve çocuk sayısı çoğaldığında evlilik

doyumunun düştüğünü gösteren çalışmalar da vardır (Jose ve Alfons, 2007),. Bazı çalışmalarda çocuğu olan ve çocuğu olmayan evli kişilerin evlilik tatminleri kıyaslanmış ancak mühim bir fark saptanamamıştır Evlilik uyumunun demografik faktörlerle ilişkisi pek çok araştırmacı tarafından incelenmiş ve alan yazına yararlı olmuştur ancak neticeler değerlendirildiğinde hala daha çok çalışmaya gereksinim olduğu anlaşılmaktadır (Kluwer, 2011).

1.2.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler

Evliliğin başarılı bir şekilde sürebilmesi için, eşlerin iktisadi, idari ve psiko-sosyal manada evliliklerinin bütün alanlarında başarılı ve uyum içinde olmaları gerekmektedir (Şener, 2002).

Yapılan araştırmalar evli bireylerin kişilik özelliklerindeki uyumdan ziyade ortak bir noktada bir araya gelmeleri, ortak kararlarda buluşmaları, alınan kararları uygulayabilmelerinin evlilik uyumunda etkisinin bulunduğu saptanmıştır(Tarhan, 2006).

Evlilikte uyumun olması evli bireylerin doyuma varmasını sağlamakla beraber diğer toplumsal ilişkileri de etkileyebilmektedir. Uyumlu bir evliliğin sürdürülmesi istenen bir olgudur. Bu noktadan değerlendirildiğinde evlilikte uyumu etkileyen unsurların tespiti önem arz etmektedir.

Literatür araştırıldığında evliliği çok sayıda faktörün etkileyebildiği ortaya çıkmaktadır. Bu faktörlerden en önemlisi yaş, cinsiyet, gelir gibi demografik unsurlardır. . Bu faktörler ailedeki mutluluk düzeyini etkilediğinden uyumlu bir evlilikte de rol sahibi olmaktadır. Evli bireylerin kişiliklerini uyumlu olması da evlilik uyumlarını olumlu etkilemektedir. (Bradbury&Fincham, 1990).

Spainer evlilik kalitesini, evli bireylerin aralarındaki ilişkilerin değerlendirilmesi biçiminde tanımlamaktadır. Evlilikte kalitenin yüksek düzeyde olması, eşlerin birbirine iyi uyum sağlaması, yeterli düzeyde iletişimde bulunması, evlilikten istenen doyumun elde edilmesi ve mutluluk düzeyi ile ilgilidir (Erbek vd., 2005).

Hill (1967) evlilik uyumunda kocanın rolü üzerinde durmuştur. Kocanın evlenme yaşı, evlilikten beklentisi, kocanın çocukluğunu yaşadığı yerin evlilik uyumunda etkili olduğunu belirtmiştir.

Evli bireylerin aralarındaki sorunlarla ilgili konuşmaları ve zihinlerindeki her şeyi paylaşmaları uyumlu bir evlilik için önemlidir. Ayrıca tartışmalarda yumuşak bir ses tonu kullanılması yapıcı bir tartışma ortamının oluşmasını sağlayacaktır. Bunun yanında eşler arasındaki sorunlarla ilgili toleranslı olabilmek sorunların büyümesini engelleyecektir . (Çavuşoğlu, 2012).

Bireysel nitelikler, ailelerle olan diyalog, cinsel doyum, şiddet görme, boşanma düşüncesi, aldatma, gelir durumu, problem çözme becerisi, gibi evlikte uyumu etkileyen unsurlar bulunmaktadır. Eşlerin duygusal manada yeterli olgunluğa sahip olmaları da evlilikte uyumu etkileyen faktörlerdendir. Evli bireylerin duygusal manada yeterli olması eşler arasındaki uyumu pozitif olarak etkilemektedir (Polat vd. 2007).

Bütün bunların ötesinde evlilikte eşler arasında karşılıklı sevgi ve saygının olması evlilikte uyumu ve mutlu bir evliliği etkileyen ön koşuldur. Eşlerin konuşarak birbirlerini dinlemeleri ve çatışmaları çözüme kavuşturmaları da de evlilikte uyumun anahtarıdır (Candemir ve Karaburç, 2018).

Eşlerin birbirleriyle iletişim kalitesi, sosyal uyum becerisi de evlilikte uyumda önemlidir. Hayattaki hadiseler, yaşanan huzursuzluklar, endişeye, üzüntüye, stresin artmasına ve birtakım sorunlara neden olabilmektedir (Erbek vd., 2005).

Evlilik uyumunda evli çiftlerin çözüm önerisinde bulunabilmesi önem taşımaktadır (Ömerbaşoğlu, 2014). Evlilik uyumu sağlandığında eşler arasında sorunların yaşanma olasılığı daha da düşmektedir. Bu nedenle evlilik uyumu mutlu evlilikler için istenen önemli bir kriterdir

1.2.2. Evlilik Uyumu ile İlgili Araştırma Bulguları

Akbaş (2017) bir araştırmasında madde bağımlısı olan ve olmayanlarda öz saygı ve toplumsal uyum arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmasında bağımlı olmayan bireylerde aile çevresine uyum sağlama, sağlıkla ilgili uyum sağlama, toplumsal uyum ve heyecanlarla ilişkili uyum düzeylerinin benlik saygısıyla olumlu ve anlamlı ilişkili olduğunu yani bireyin uyum düzeyinin arttıkça benlik saygısının da arttığı bulunmuştur.

Tunca'nın (2016) ergenler ve anne-babalarıyla yaptığı araştırmasında kadınlarla erkekler kıyaslandığında evlilik uyumu düzeyi bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaş değişkeni temelinde oluşturulan gruplar (30 ve altı, 31-40, 41-50, 50 üstü) arasında

kadınlarda evlilik uyumu bakımından fark bulunmazken, erkeklerde anlamlı fark bulunmuştur. 31-40 yaş grubundakiler 41-50 yaş grubundan, 41-50 yaş grubu da 50 yaş üzeri gruptan daha uyumlu bulunmuştur. Yaş arttıkça evlilik uyumu düşmektedir. Ekonomik düzey temelinde oluşturulan gruplar (fakir, ortanın altı, orta, ortanın üstü, zengin) arasında evlilik uyumu incelenmiş, kadınlarda orta gruptakiler fakir ve ortanın altı gruptakilerden, ortanın üstü grup ortanın altı grubundakilerden, orta gruptakiler zenginlerden ve ortanın üstü gruptakiler zenginlerden daha uyumlu bulunmuştur. Erkeklerde ise ortanın altındaki gruptakiler fakirlerden, orta gruptakiler fakirlerden, ortanın üstündekiler fakirlerden, ortanın üstündekiler ortanın altındaki gruptan, ortanın üstü grup orta gruptan, ortanın üstü grup zengin olanlardan daha uyumludur. Kadınlarda ve erkeklerin eğitim düzeylerine göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Evlilik süresi temelinde oluşturulan gruplarda kadınlarda ve erkeklerde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Hem annelerin hem de babaların evlilik uyumu ile benlik saygısı düzeyleri arasında orta düzeyli ve olumlu ilişki vardır. Evlilik uyumu arttıkça benlik saygısı da artmaktadır.

1.3. Psikolojik Sağlamlık

Yaşamda meydana gelen değişimler bir uyum sürecini beraberinde getirmektedir(Erdoğan, Şanlı ve Bekir, 2005). Yaşam için farklı travmalara maruz kalmış, aile bireylerini yitirmiş, istismar mağduru ya da yaşamın güçlükleriyle zorlu süreçleriyle mücadelede olan insanlar bulunmaktadır. Bu insanların nasıl ayakta kalabildikleri, yaşama nasıl uyum sağlayabildikleri ve bu gücü nasıl bulabildikleri merak edilen konular olmuştur. Psikolojik sağlamlık, kişilerin iyi olmasını temin edecek kaynaklara yönelmesi, fiziki ve toplumsal kaynakların temin edilme düzeyi ve bu kaynakların anlamlı biçimde paylaşılma düzeyi şeklinde ifade edilebilir

Rutter (2006) çevreden kaynaklı risk tecrübelerine stres veya sıkıntılar çözmeye yönelik kısmi bir direnişi açıklayan bir durumdur. Werner (2005), Hawai yerlileri ile ilgili risk unsurlarından dört veya daha çoğunu taşıyan çocukların üçte biri kendine güvenen, sorunsuz bireylere dönüştüler. Yani bu kişilerden üçte biri psikolojik olarak diğerlerine göre daha sağlam bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Werner, 2005).

Masten vd. (2001)'e göre, zorlayıcı veya tehdit edici koşullara rağmen başarılı uyum sürecini ifade eder. Yaşam kendi içinde mücadele etmeyi gerektirmektedir. Yaşamda güçlüklerle ne zaman karşılaşılacağı belli değildir. Psikolojik sağlamlık da kişinin güçlüklerle mücadele edebilme becerisidir. (Luthar vd., 2000).

Psikolojik sağlamlık bir risk unsuru bulunduğunda bireyin yaşamında yeni bir adaptasyon süreci gerekli olduğunda bu şarta uyum göstermesi, bu durumun üstesinden gelerek ruhsal ve kişisel bütünlüğünü koruyabilmesidir.

Psikolojik sağlamlıktan söz edebilmek için risk faktörlerinin bulunması gerekmektedir. Yani bireylerin hayatını zorlaştıran uyum sağlamasını zorunlu kılan bir zorluğun bulunması gerekmektedir. Gizir (2006), psikolojik sağlamlıkla ilgili risk unsurlarını belirlemiştir. Erken doğumun olması, olumsuz hayat hadiseleri, anne ve babanın hastalanması veya psikopatolojik durumu, anne babanın resmi şekilde ayrılması ya da kaybı, kronik rahatsızlıklar, çocukken istismara uğrama, ekonomik güçlükler, doğal afet olayları, toplumsal şiddete maruz kalma gibi risk faktörleri bulunmaktadır.

Bu faktörler hayattaki güçlükler karşısında koruyucu şartlardır. Bireyin psikolojik sağlamlıkla ilgili sahip olduğu artı özelliklerdir. Masten ve Cichetti (2012) koruyucu faktörleri listelemiştir. Bu özellikler; sosyal uyumlu olma, entelektüel yapısının olması, aile dışında sosyal destek görme, benlik saygısının ve özyeterliliğin yüksek olmasıdır

Werner psikolojik sağlamlıkla ilgili araştırmalarda bulunmuştur. Kauai adasında doğan 698 çocuğu doğumdan orta yaşa kadar izlemiştir. Werner (2003) psikolojik sağlamlığı olan kişilerin sahip olduğu özellikleri belirtmiştir. Bunlar; iyi iletişim kurması, sorun çözme yeteneklerinin gelişmiş olması, değerli görülen hobi ve yeteneklere sahip olmaları, yaptıkları işlerin yaşamlarında bir fark yaratabileceğine inanmalarındır.

Psikolojik sağlamlığı olan çocuklar hayatlarının ilk senesinde bakım sağlayanla yakın bağ oluşturmakta ve aile haricinde çok fazla duygusal destek bulmaktadırlar. Olumlu karakter özelliklerine sahip olmaktadır (Werner, 2003).

1.3.1. Psikolojik Sağlamlığı Güçlendirmeye Dönük Çalışmalar

Bireylerin psikolojik sağlamlıklarının geliştirilmesi ile ilgili üç yaklaşım bulunmaktadır (MastenandPowell, 2003):

a. Risk merkezli: Bireyin yaşamında bulunan risklerin düşürülmesini veya yok edilmesi felsefesini benimsemektedir.

b. Nitelik Merkezli: Bireyin yaşamındaki risklerin etkisinin düşürülüp bireyin mevcut niteliklerinin çoğaltılmasını esas alır.

c. Süreç merkezli: bireyin yetkinliğini çoğaltacak unsurların (aile, toplum ve okul vb). harekete geçirilmesini hedefler

Psikolojik danışmanlar önleyici faaliyetler çerçevesinde psikolojik sağlamlığı yükseltecek çeşitli programlar oluşturarak riskli kişilere uygulayabilir. Bu sayede bireylerin güçlülere uyum göstermesi, travmatik olaylara karşı direnç göstermeleri, sorun çözme yetenekleri geliştirilebilir. Çocukların gelişme zamanlarında anne babanın onlarla sağlıklı iletişim kurabilmesi, duygusal gereksinimlerini karşılması gibi faktörler de bireylerin psikolojik sağlamlıklarını güçlendirmede etkili olmaktadır (Kararımk, 2007).

1.3.2. Psikolojik Sağlamlıkla İlgili Araştırmalar

DamranAkyıldırım (2017) yaptığı araştırmada katılımcılarda eleştiriye duyarlılık düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyinin azaldığını, depresif duyguların düzeyi ise psikolojik sağlamlık arasında olumsuz ve anlamlı düzeyde ilişki olduğunu, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ile psikolojik sağlamlık arasında olumlu anlamda ilişki olduğunu tartışmalarda katılabilme düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyinin azaldığını göstermiştir. Psikolojik sağlamlık ve algılanan sosyal destek seviyeleri arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Kadınlarla erkekler benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık seviyeleri bakımından farklılaşmıştır. Yaş gruplarında da benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık düzeyleri anlamlı fark göstermiştir.

Bektaş (2018) tarafından evli bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelendiği bir çalışmada psikolojik sağlamlık ile öz yeterlik algısının, algılanan sosyal destek, iyimserlik düzeyi, yaşam doyum ve evlilik tatmin düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır. Evli bireylerin yeterlilik algısı, sosyal destek, iyimserlik, yaşam memnuniyeti ve evlilik tatmin düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyleri de artmaktadır. Regresyon analizi bulgularına göre öz yeterlik, sosyal destek algısı, yaşam

tatmini, iyimserlik ve evlilik doyumu bireylerin psikolojik sağamlık düzeylerini yordamaktadır. Travmatik yaşantısı olan evli bireylerde de korelasyon ve regresyon bulguları benzer düzeydedir. Kadınlarla erkekler arasında psikolojik sağamlık düzeyi bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaş grupları ve çalışanlarla çalışmayanlar arasında da psikolojik sağamlık düzeyi bakımından fark bulunmazken, ilkokul mezunlarının lise, lisans ve lisansüstü mezunlarından, ortaokul mezunlarının ise lisans ve lisansüstü mezunlarının düzeyinden daha düşük psikolojik sağamlık düzeyi olduğu bulunmuştur. Ekonomik durum algılarına göre gelir düzeylerinden tatmin olanların tatmin olmayanlar ve kısmen tatmin olanlardan daha yüksek psikolojik sağamlığa sahip oldukları gösterilmiştir. Travma yaşantılarına göre de bir fark bulunmamıştır.

Gülle (2018) yaptığı araştırmada benlik saygı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı fark göstermediği, evlilerin bekarlardan daha yüksek akımla benlik algısına sahip olduğu, 23-24 yaş grubundaki katılımcıların olumlu benlik algısının 20 yaş ve altındaki katılımcılardan daha yüksek olduğu, 20 yaş ve altı grubun olumsuz benlik puanlarının üst yaş gruptakilerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Araştırmada algılanan stres düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı da gösterilmiştir. Bekar ve genç yaptıklarından daha yüksek stres algıladıkları, kadınlarla erkeklerin sosyal kaygı düzeyi bakımından farklılaşmadığı, bekarların ve genç yaştakilerin sosyal kaygı düzeylerinin evlilerden ve üst yaştakilerden daha yüksek olduğu, bireylerin algıladıkları stres, sosyal kaygı ve sosyal kaçınma düzeylerinin artışıyla olumlu benlik düzeylerinin azaldığı, olumlu benlik algısının arttığı bulgulanmıştır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ele alınan bağımlı değişkenler olan benlik algısı, psikolojik sağlamlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler, katılımcılara uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen verilere dayalı olarak irdelenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuğu olan anne ve babalar ile normal gelişim gösteren çocuğu olan anne ve babalar oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları bu evrenden rastgele seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan otizimli çocuğu olan 28 kişi ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip 52 kişi olmak üzere toplam 80 kişidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla kişisel bilgi formu, bağımlı değişkenleri ölçen Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Evlilik Uyumu Ölçeği ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmış, izleyen kısımlarda veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın katılımcılarına ait sosyo-demografik bilgileri toplamak amacıyla, araştırmanın bağımlı değişkenleriyle ilişkili olabileceği düşünülen değişkenleri içeren ve araştırmacı tarafından hazırlanan bir formdur. Formda katılımcıların yaşları, aylık gelir düzeyleri, eğitim seviyeleri, anne ve babalarının eğitim düzeyleri, samimi arkadaşlarının sayısı, kardeşlerinin sayısı, evlilik süreleri, evliliklerinden ne kadar doyum algıladıkları, otizimli çocuğa sahip ana-babaların kaç yıldır bu durumda buldukları hakkında sorular bulunmaktadır.

2.3.2. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği

SKÖ, Türkçe düzenlemesi Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından yapılmıştır. SKÖ, bireyin kendisini başkaları ile karşılaştırdığında, kendini pek çok farklı boyutlarda nasıl idrak ettiğini ölçmektedir. Toplu halde ergenlere ve yetişkinlere uygulanabilen SKÖ, vakit limiti olmayan kendini değerlendirmeye dönük bir ölçektir. Ölçek 18 maddeden oluşur ve altılı likert şeklindedir. Ölçeğin her maddesi 1 ile 6 puan aralığındadır ve ölçekten 18 ile 108 aralığında değerlendirme puanları alınmaktadır. Ölçekten alınan

yüksek puanlar pozitif kendilik algısını, düşük puanlar ise negatif kendilik algısını belirtmektedir. (Savaşır ve Şahin, 1997).

2.3.3. Evlilik Uyumu Ölçeği

Locke ve Wallace (1959) geliştirilen bu ölçek evliliğin kalitesini değerlendirmek için, onyedici sorudan teşkil edilen bir ölçektir. Evlilik uyum ölçeğinde genel evlilik uyum durumu ve özellikleri, aile bütçesi, hayata bakış felsefesi, cinsellik gibi hususlarda uyum sağlama düzeyi değerlendirilmektedir. Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkiye'deki geçerlik ve güvenirlik araştırmaları yapılmıştır. Buna göre, iç tutarlık katsayısı(Cronbach Alpha) orjinale yakın düzeyde .84 ve iki yarım test güvenirliği(split-half) $r = .84$ bulunmuştur.

2.3.4. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

11 değişik ülkeden elde edilen verilere göre geliştirilen ölçeğin yirmi sekiz maddelik orijinal formu, üç alt ölçek ve sekiz alt boyuttan meydana gelmektedir. Ölçme aracı sosyo-ekolojik bakış açısıyla, nicel ve nitel metotlar kullanılarak oluşturulmuştur (Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver, 2012). Ölçeğe ait kısa formu Liebenberg, Ungar ve LeBlanc (2013)'nce yapılmış ve iki farklı araştırma neticesinde oniki maddelik bir yapı oluşturulmuştur. Ölçeğin faktör yük değerleri .39 ve .88 arasında farklılaşmakta ve iç tutarlılık katsayısı .84 bulunmuştur. Beşli likert tipte olan bu ölçme aracı “Beni tamamen tanımlıyor (5)” ile “Hiç tanımlamıyor (1)” arasında sınıflandırılmaktadır. Yüksek düzeyde puan yüksek sağlamlık derecesini belirtmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda sahip olunan anket verileri SPSS.0 22'ye girilmiştir. Sosyo-demografik bilgilerin tanımlayıcı istatistikleri yapılmıştır. Ölçeklerin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşmasını araştırmak için parametrik testlerden independent sample t test ve anova testinden faydalanılmıştır. Hipotez testleri uygulanırken iki tane bağımsız değişken varsa independentsample t test, ikiden çok değişken varsa anova testi kullanılmıştır. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Sosyal karşılaştırma ölçeği, Anne-Baba Tutumu Ölçeği (ABTÖ), Evlilik uyum ölçeği ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR

3.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 1

OSB’li ve Normal Çocuğa Sahip Ailelerin Dağılımları

	<i>n</i>	%
OSB’li Aile	28	35,0
Normal Aile	52	65,0
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %65’i (52 kişi) normal gelişimli çocuğa sahip aileler, %35’i ise (28 kişi) OSB’li çocuğa sahip ailelerdir.

Tablo 2

Cinsiyete Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
Erkek	14	17,5
Kadın	66	82,5
Total	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %17,5 i (14 kişi) erkek, %82,5 i (66 kişi) ise kadındır.

Tablo 3

Yaş Gruplarına Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
24-35 yaş aralığı	20	25
36-45 yaş aralığı	36	45
46-51 yaş aralığı	24	30
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde katılımcıların yüzde 25’i 24-35 yaş grubunda, yüzde 45’i 36-45 yaş grubunda ve yüzde 30’u ise 46-51 yaş grubundadır.

Tablo 4
Eğitim Düzeyine Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
İlkokul Mezunu	8	10,0
Ortaokul Mezunu	8	10,0
Lise Mezunu	22	27,5
Üniversite Mezunu	40	50,0
Yüksek Lisans/ Doktora	2	2,5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %10'u ilkokul mezunu (8 kişi), %10'u ortaokul mezunu (8 kişi), %27,5'i lise mezunu (22 kişi), %50'si üniversite mezunu (40 kişi), %2,5'i ise (2 kişi) yüksek lisans/doktora mezunudur.

Tablo 5
Medeni Duruma Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
Bekar	6	7,5
Evli	74	92,5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %7,5 i bekar (6 kişi), %92,5'i ise (74 kişi) evlidir.

Tablo 6
Gelire Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
2000-4000 TL	26	32,5
4001-6000 TL	25	31,2
6001 TL ve üstü	29	36,3
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin gelirlerine göre düşük orta ve yüksek gelir grubu olarak sınıflandırılmıştır. Düşük gelir grubunda (2000-4000 TL) 26 kişi (yüzde 32,5), orta gelir grubunda

(4001-6000 TL) 25 kişi (yüzde 31,2) ve yüksek gelir grubunda (6001 TL ve üstü) 29 kişi (yüzde 36,3) bulunmaktadır.

Tablo 7

Kardeş Sayısına Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
,00	2	2,5
1,00	4	5,0
2,00	12	15,0
3,00	11	13,8
4,00	20	25,0
5,00	12	15,0
6,00	11	13,8
7,00	3	3,8
8,00	3	3,8
9,00	2	2,5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %2,5 nin(2 kişi) kardeşi yoktur. %5'nin (4 kişi) 1 kardeşi, %15'nin (12 kişi) 2 kardeşi, %13,8' nin(11 kişi) 3 kardeşi, %25'nin (20 kişi) 4 kardeşi, %15'nin (12 kişi) 5 kardeşi, %13,8 nin(11 kişi) 6 kardeşi, %3,8 nin (3 kişi) 7 kardeşi, %3,8 nin(3 kişi) 8 kardeşi, %2,5'nin (2 kişi) 9 kardeşi bulunmaktadır.

Tablo 8

Yakın Arkadaş Sayısına Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
0	2	2,5
1	10	12,5
2	18	22,5
3	18	22,5
4-6	22	27,5
7-10	6	7,5
11 ve üzeri	4	5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %2,5'nin hiç yakın arkadaşı yoktur. %12,5'nin 1, %22,5'nin 2, %22,5'nin 3, % 27,5'inin 4-6 arası ve % 5'inin 11 ve üzeri yakın arkadaşı bulunmaktadır.

Tablo 9

Çocuk Sayısına Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
1,00	14	17,5
2,00	46	57,5
3,00	18	22,5
4,00	2	2,5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %17,5 nin 1, %57,5 nin 2, %22,5 nin 3, %2,5 nin 4 çocuğu bulunmaktadır. %17,5 nin 1, %57,5 nin 2, %22,5 nin 3, %2,5 nin 4 çocuğu vardır.

Tablo 10

Evlilik Süresine Göre Dağılım

	<i>n</i>	%
Boşanmış	3	3,8
1-5 yıl	4	5
6-10 yıl	14	17,5
11-15 yıl	21	26,3
16-20 yıl	22	27,5
21 ve üstü	16	12,5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin üçünün boşanmış (süre belirtmemiş),dördünün 1-5 yıl arası süreyle evli olduğu, 14'ünün 6 ile10 yıl süreyle evli olduğu, 21'inin 11ile 15 yıl süreyle evli olduğu, 22'sinin 16 ile 20 yıl süreyle evli olduğu, 16'sının ise 21 yıl ve üzeri süreyle evli olduğu görülmektedir. Katılımcılar için en uzun evlilik süresi 28 (%5) yıldır.

Tablo 11

OSB'li Çocukların OSB derecesine Göre Dağılımı

	<i>n</i>	%
Hafif	12	42,9
Orta	10	35,7
Ağır	6	21,4
Toplam	28	100

Araştırmaya katılan OSB’li çocuğa sahip ailelerin % 42,9’unun çocukları hafif düzeyde, % 35,7’sinin çocukları orta düzeyde ve % 21,4’ünün çocukları ağır düzeyde OSB’li olarak belirtilmiştir.

Tablo 12
Çevresinden Alınan Destek Duruma İlişkin Değerlendirmeler

	<i>n</i>	%
Hiç destek görmedim	12	15,0
Çok az destek gördüm	16	20,0
Az destek gördüm	18	22,5
Yeterince destek gördüm	30	37,5
Oldukça fazla destek gördüm	4	5,0
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin yaşadığı sorunlarla ilgili çevresinden %15 i Hiç destek görmediğini, %20 si çok az destek gördüğünü, %22,5 i az destek gördüğünü, %37,5 i yeterince destek gördüğünü, %5 i oldukça fazla destek gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 13
Arkadaşlık ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

	<i>n</i>	%
Normal	12	15,0
Kötü	30	37,5
Çok Kötü	38	47,5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %15’nin arkadaşlık ilişkisi normal, %37,5 nin kötü, %47,5 nin çok kötüdür.

Tablo 14

Bağımlı Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Sosyal Karşılaştırma	89,85	17,67720
Olumlu Benlik Algısı	23,20	2,36215
Sosyal Yaşam	16,33	2,59881
Yaşam Anlamı	19,00	2,57544
Başta Çıkma	25,40	3,52783
Duygusal Fiziksel Sağlık	18,50	2,56560
Toplam Sağlık	102,43	11,71581
Evlilik Uyumu	32,43	6,47444

Araştırmada ele alınan bağımlı değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Ölçek kapsamının tanımlayıcı istatistiklerine bakıldığında en yüksek ortalamayı elde eden toplam sağlıktır (X: 102,43). En düşük ortalamayı elde eden ise sosyal yaşam boyutudur (X: 16,33).

Ölçeklerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için normallik testi yapılmıştır. Normallik testine ait tablo aşağıda görülmektedir.

Tablo 15
Normallik testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	s.d.	p	Statistic	s.d.	p
Sosyal Karşılaştırma	,152	80	,000	,822	80	,000
Olumlu Benlik Algısı	,119	80	,007	,954	80	,006
Sosyal Yaşam	,175	80	,000	,933	80	,000
Yaşam Anlamı	,176	80	,000	,939	80	,001
Baş Çıkma	,121	80	,006	,952	80	,005
Duygusal Fiziksel Sağlık	,148	80	,000	,954	80	,006
Toplam Sağlık	,113	80	,014	,956	80	,008
Evlilik Uyumu	,123	80	,004	,922	80	,000

Normallik sınavında kullanılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri sonucunda ölçek boyutlarının $p < 0,05$ olduğundan normal dağılım göstermediği görülmektedir (Kalaycı, 2009). Bu yüzden araştırmada parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

3.2 Korelasyon Çözümlemesi Sonuçları

Katılımcılardan elde edilen sosyo-demografik özelliklerle bağımlı değişkenler arası birlikte değişim ilişkisini incelemek amacıyla kullanılan Spearman Brown korelasyon analizi sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 15

Tüm katılımcılar İçin Sosyo-Demografik özelliklerle Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkiler (n=80)

	Benlik Algısı (SKÖ Toplam)	Toplam Psikolojik Sağlamlık	Evlilik Uyumu
Yas	,056	-,157	,353**
EgtDuzeyi	-,125	-,083	,093
Gelir	-,182	-,291**	,478**
Kardes	,010	-,122	-,072
Arkadas	,346**	,281*	-,038
Cocuk	,079	-,049	-,180
EvlilikSüre	,001	-,204	,377**
CevreDsDeg	,010	,180	-,173
Arkİliski	,571**	,403**	-,236*

p < .05

Tüm katılımcılar için sosyo-demografik değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde yaş ile evlilik uyumu arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .353$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların yaşlarının artışıyla birlikte evlilik uyumlarının da arttığı anlamına gelmektedir.

Tüm katılımcılar için eğitim seviyesi ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p < .05$)

Tüm katılımcılar için gelir ile toplam psikolojik sağlamlık arasında düşük düzeyde, olumsuz ve anlamlı bir ilişki ($r = -.291$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların gelir düzeylerinin artışıyla birlikte toplam psikolojik sağlamlık düzeyinin azaldığı anlamına gelmektedir. Tüm katılımcılar için gelir ile evlilik uyumu arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .478$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların gelir düzeylerinin artışıyla birlikte evlilik uyumu düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

Tüm katılımcılar için kardeş sayısı ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p < .05$)

Tüm katılımcılar için arkadaş sayısı ile benlik algısı (SKÖ Toplam) arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .346$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaş sayılarının artışıyla birlikte benlik algısı düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir. Tüm katılımcılar için arkadaş sayısı ile psikolojik sağlamlık arasında düşük düzeyde, olumlu ve anlamlı

bir ilişki ($r = .281$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaş sayılarının artışıyla birlikte psikolojik sağlık düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

Tüm katılımcılar için çocuk sayısı ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p < .05$)

Tüm katılımcılar için evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .377$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların evlilik sürelerinin artışıyla birlikte evlilik uyumlarının da arttığı anlamına gelmektedir.

Tüm katılımcılar için çevreden gördüğü destek düzeyi ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p < .05$)

Tüm katılımcılar için arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyi ile benlik algısı (SKÖ Toplam) arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .571$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaşlık ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeylerinin artışıyla birlikte benlik algısı düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir. Tüm katılımcılar için arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyi ile toplam psikolojik sağlık arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .403$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaşlık ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeylerinin artışıyla birlikte toplam psikolojik sağlık düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir. Tüm katılımcılar için arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyi ile evlilik uyumu arasında düşük düzeyde, olumsuz ve anlamlı bir ilişki ($r = -.236$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaşlık ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeylerinin artışıyla birlikte evlilik uyumu düzeylerinin azaldığı anlamına gelmektedir.

Tablo 16

OSB li çocuğa sahip ailelerin Sosyal Karşılaştırma, Toplam Sağlık, Evlilik Uyumu ve Sosyo Demografik Değişkenler Arasında Korelasyon Analizi

	Benlik Algısı (SKÖ Toplam)	Psikolojik Sağlık	Evlilik Uyumu
Yas	,033	-,608**	,389*
EgtDuzeyi	-,088	-,011	,042
Gelir	-,042	-,486**	,527**
Kardes	,175	,067	-,545**
Arkadas	,553**	,206	-,311
Cocuk	-,060	,065	-,115
EvlilikSüre	,322	-,418*	,274
CevreDsDeg	,081	,299	-,026
Arkİliski	,492**	,445*	-,339
OSBDerecesi	-,056	-,049	,320

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için sosyo-demografik değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde yaş ile evlilik uyumu arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı

bir ilişki ($r = .389$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların yaşlarının artışıyla birlikte evlilik uyumlarının da arttığı anlamına gelmektedir. OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için yaş ile psikolojik sağlamlık arasında orta düzeyde, olumsuz ve anlamlı bir ilişki ($r = -.608$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların yaşlarının artışıyla birlikte psikolojik sağlamlık düzeyinin azaldığı anlamına gelmektedir.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için eğitim düzeyi ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$)

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için gelir ile toplam psikolojik sağlamlık arasında orta düzeyde, olumsuz ve anlamlı bir ilişki ($r = -.486$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların gelir düzeylerinin artışıyla birlikte toplam psikolojik sağlamlık düzeyinin azaldığı anlamına gelmektedir. OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için gelir ile evlilik uyumu arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .527$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların gelir düzeylerinin artışıyla birlikte evlilik uyum düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için kardeş sayısı ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü orta derecede ($r = -.545$) ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Kardeş sayısı arttıkça evlilik uyumu düzeyi azalmaktadır.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için çocuk sayısı ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$)

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için arkadaş sayısı ile benlik algısı arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = 0,553$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaş sayılarının artışıyla birlikte benlik algısı düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için evlilik süresi ile psikolojik sağlamlık arasında orta düzeyde, olumsuz ve anlamlı bir ilişki ($r = -.418$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların evlilik sürelerinin artışıyla birlikte evlilik uyumlarının azaldığı anlamına gelmektedir.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için çevreden gördüğü destek düzeyi ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$)

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyi ile benlik algısı (SKÖ Toplam) arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .492$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaşlık ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeylerinin artışıyla birlikte benlik algısı düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir. Ayrıca arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyi ile toplam psikolojik sağlamlık arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki ($r = .445$) olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgu katılımcıların arkadaşlık ilişkilerini olumlu

değerlendirme düzeylerinin artışıyla birlikte toplam psikolojik sağlamlık düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için çocuğun OSB düzeyi ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$)

Tablo 17

Tüm katılımcılar İçin Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkiler

	Benlik Algısı (SKÖToplam)	Psikolojik Sağlamlık	EvlilikUyumu
Benlik Algısı (SKÖToplam)	1,000	,602**	-,374**
Psikolojik Sağlamlık		1,000	-,334**
EvlilikUyumu			1,000

Tüm katılımcılar için benlik algısı (sosyal karşılaştırma ölçeği puanları) ile toplam sağlamlık arasında pozitif yönlü orta düzeyde ($r:0,602$) ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Benlik algısı olumlu yönde arttıkça psikolojik sağlamlık da artmaktadır.

Tüm katılımcılar için benlik algısı (sosyal karşılaştırma ölçeği puanları) ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü orta derecede ($r: -0,374$) ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r<0, p<0,05$). Benlik algısı olumlu yönde arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır.

Tüm katılımcılar için psikolojik sağlamlıkla evlilik uyumu arasında negatif yönlü, orta düzeyde ($r: -0,334$) ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Toplam psikolojik sağlamlık arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır.

Tablo 18

OSB'li çocuğa sahip ailelerde Bağımlı Değişkenler Arasında Korelasyon Analizi

	Benlik Algısı (SKÖToplam)	Psikolojik Sağlamlık	Evlilik Uyumu
Benlik Algısı (SKÖToplam)	1,000	,641**	-,530**
Psikolojik Sağlamlık		1,000	-,680**
Evlilik Uyumu			1,000

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için benlik algısı (Sosyal karşılaştırma ölçeği puanları) ile toplam sağlamlık arasında pozitif yönlü, orta derecede ($r:0,641$) ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için benlik algısı olumlu olarak arttığında psikolojik sağlamlık da artmaktadır. Benlik algısı ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü orta düzeyde ($r: -,530$) ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Benlik algısı arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için psikolojik sağlamlıkla evlilik uyumu arasında negatif yönlü orta düzeyde ($r: -,680$) ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için psikolojik sağlamlık arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır.

3.3 Gruplar arası Karşılaştırmalar

Normal gelişimli çocuğa sahip anne ve babalarla OSB'li çocuğa sahip anne ve babaların bağımlı değişken düzeyleri arasında fark olup olmadığını incelemek amacıyla, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 19

Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin sosyal karşılaştırma puanlarının farklılaşma durumu (MannWhitney U testi Sonucu)

	Normal	OSB	MannWhitney-U	p
	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Benlik Algısı	54.50	14.50	1456	0.00

Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin benlik algısı sıra ortalamalarının farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık

saptanmıştır ($p<0,05$). Normal gelişimli çocuğa sahip anne ve babaların benlik algısı düzeyleri (54.50) OSB'li çocuğa sahip anne ve babaların ortalamalarından (14.50) daha yüksektir.

Tablo 20

Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin Toplam Sağlık puanlarının farklılaşma durumu MannWhitney U testi

	Normal	OSB	MannWhitney-U	P
	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Psikolojik Sağlık	44.23	33.57	922.000	0.049

Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin Toplam Sağlık puanlarının farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Normal gelişimli çocuğa sahip anne ve babaların psikolojik sağlık düzeyleri (44.23) OSB'li çocuğa sahip anne ve babaların ortalamalarından (33.57) daha yüksektir.

Tablo 21

Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin Evlilik Uyumu puanlarının farklılaşma durumu (Mann Whitney U testi)

	Normal	OSB	MannWhitney-U	p
	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Evlilik Uyumu	37.08	46.86	550.000	0.072

Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin Evlilik Uyumu puanlarının farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Korelasyon Çözümlemesi Bulgularının Tartışılması

Tüm katılımcılar için sosyo-demografik değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, benlik algısının arkadaş sayısının ve arkadaşlık ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeylerinin artışı ile arttığı bulunmuştur..Aslan (2013) tarafından yapılan araştırmada benlik algısı ile arkadaş sayısı ve arkadaşlık ilişkileri arasında olumlu ilişki olduğu, arkadaşların sayısının artışıyla benlik saygısının da arttığı gösterilmiştir. Diğer yandan arkadaşlık ilişkilerinin bireyin benlik algısında önemli olduğu, arkadaşlardan alınan geribildirimlerin bireyin benlik saygısı üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Toplumsal ilişkilerden yoksunluğun bireylerde olumsuz ve güçsüz bir benlik oluşturduğu ifade edilmektedir (Akyol ve Salı, 2013). Araştırmadan elde edilen bulgu alanyazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur.

Tüm katılımcılar için sosyo-demografik değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde katılımcıların psikolojik sağlık düzeylerinin arkadaş sayılarının ve arkadaşlık ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeylerinin artışıyla arttığı, gelir düzeyinin artışıyla birlikte azaldığı bulunmuştur. Masten vd. (1991)'e göre, zor olan veya tehdit altında algılanan şartlara rağmen başarılı adapte olma sürecini ifade eder. Yaşam kendi içinde mücadele etmeyi gerektirmektedir. Yaşamda güçlüklerle ne zaman karşılaşılacağı belli değildir. Psikolojik sağlık da kişinin güçlüklerle mücadele edebilme becerisidir. (Luthar vd., 2000).

Psikolojik sağlık bir risk unsuru bulunduğunda bireyin yaşamında yeni bir uyum süreci gerekli olduğunda bu duruma adapte olması, bu durumun üstesinden gelerek ruhsal ve kişisel bütünlüğünü koruyabilmesidir. Werner (1996) psikolojik sağlıkla ilgili araştırmalarda psikolojik sağlamlığı olan kişilerin iyi iletişim kurması, sorun çözme yeteneklerinin gelişmiş olması, değerli görülen ilgi ve yeteneklere sahip olmaları, yaptıkları işlerin yaşamlarında bir değişiklik oluşturabileceklerine inanmalarındır. Erdoğan, Şanlı ve Bekir, (2005) Yaşamda meydana gelen değişimler bir adaptasyon sürecini beraberinde getirmektedir Yaşam için farklı travmalara maruz kalmış, insanlar bulunmaktadır. Psikolojik sağlık, kişilerin iyi olmasını temin edecek kaynaklara yönelmesi, fiziki ve toplumsal kaynakların temin edilme düzeyi ve bu kaynakların anlamlı biçimde paylaşılma düzeyi şeklinde ifade edilebilir. Bektaş (2018) Evlilikte, eşlerin ev içi yükümlülükleri bölüşmeleri, çocuklara dair problemler, boş zaman faaliyetleri, gelirin idaresi, sorunlarla başa çıkma, karar alma, duyguları doğru ifade etme, beklentiler, değerler, hedefler gibi durumlarla alakalı fikirlerinde müşterek bir noktaya

ulařmaları evli eřlerin evliliklerinde uyumlu olduđunu sergiler (Tutarel-Kıřlak,1999) ve ayrılma ihtimalini dűřür. Bektař (2018) Evli bireylerin yeterlilik algısı, sosyal destek, iyimserlik, yařam memnuniyeti ve evlilik tatmin dűzeyi arttıka psikolojik sađlamlık dűzeyleri de artmaktadır. Evlilik uyumu fazla olan eřlerin beraber daha fazla vakit geçirdikleri, çeřitli faaliyetlerde buldukları ve birbirlerine anlayıř gűsterdikleri gűrűlműřtűr. Orhaner (2018) yaptıđı çalıřmada yetiřkinlerin duygusal kűtiye kullanma dűzeyleri arttıka benlik saygılarının azaldıđını, kadınlarla erkekler arasında benlik saygısı dűzeyinin farklılařmadıđını, yař grupları, gelir grupları ve kardeř sayısına gűre oluřturulan gruplar arasında benlik saygısı dűzeyi bakımından fark olmadıđını belirtmiřtir. Bektař (2018)Ekonomik durum algılarına gűre gelir dűzeylerinden tatmin olanların tatmin olmayanlar ve kısmen tatmin olanlardan daha yűksek psikolojik sađlamlıđa sahip oldukları gűsterilmiřtir. Arařtırmadan elde edilen bulgu alanyazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur.

Tűm katılımcılar için sosyo-demografik deđiřkenlerle bađımlı deđiřkenler arasındaki iliřkiler incelendiđinde katılımcıların evlilik uyumlarının yařlarının, evlilik sűrelerininve gelir dűzeylerinin artıřıyla birlikte arttıđı bulunmuřtur. Diđer yandan arkadařlık iliřkilerini olumlu deđerlendirme dűzeylerinin artıřıyla birlikte evlilik uyumu dűzeyi azalmaktadır,

Udry (1974) Eřler arası uyum, eřlerin iliřkisini biçimlendiren ve eřler arasında oluřan tatmin, bađlılık, gűrű birliđi ve sevginin birleřmesinden meydana gelmektedir. Evliliđi řekillendiren unsurların arasında eřlerin sosyodemografik nitelikleri de etkili olmaktadır. Gelir durumu, eđitim seviyesi, yař gibi unsurların evlilik uyumunu etkilediđi ifade edilmektedir. elik'e (2006) gűre bireyin maddi manevi tatmin elde etmesi, vazifelerini iyi bir biçimde gerçekleřtirmesi ve yetiřtiđi çevreye adapte olarak faydalı bir fert olabilmesinde içinde bulunduđu evlilik halinin műhim yararları gűrűlmektedir. Kurdek, (2005)Karney ve Bradbury, 1996). Evlilik uzunluđu ile evlilik uyumu arasındaki iliřkiyi inceleyen arařtırmalar ele alındıđında bu iliřkinin önce azalan ve daha sonra yűkselen bir yapıda olduđu gűrűlmektedir. (Erbek vd., 2006). Evli bireylerin duygusal manada yeterli olması eřler arasındaki uyumu pozitif olarak etkilemektedir. OSB'li çocuđa sahip katılımcılar için arkadařlık iliřkilerini deđerlendirme dűzeyi ile benlik algısı arasında orta dűzeyde,pozitif ve anlamlı bir iliřki olduđu bulunmuřtur. Bulgu katılımcıların arkadařlık iliřkilerini pozitif deđerlendirme dűzeylerinin artıřıyla birlikte benlik algısı dűzeyinin de arttıđı anlamına gelmektedir. Arařtırmadan elde edilen bulgu alan yazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için benlik algısının yaşlarının ve arkadaş sayılarının artışıyla birlikte arttığı bulunmuştur. Kumbaroğlu (2013) Pozitif benlik algısı oluşturmuş kişiler öteki kişilerle olan ilişkilerinde de muvaffak olurlar. Moyer, kişinin benlik kavramı, benlik algısı, benlik saygısı gibi kişinin kendisiyle alakalı muhakemeleri kapsamında oluşan ve bu sebeple iç ve dış dünyayla etkileşimleri ve gösterilecek tepkileri denetleyen bir sistemdir, kişinin kendisini idrak etme şeklinin davranışı denetlediğini belirtmiştir. (Özyürek, 1982). Kişinin dış dünyayla etkileşimi, kabul ve destek görme yaklaşımları neticesinde benlik sisteminin bir kısmı olarak benlik denetimi de oluşmaktadır OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için arkadaşlık ilişkilerini değerlendirme düzeyi ile benlik algısı arasında orta düzeyde, olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bulgu katılımcıların arkadaşlık ilişkilerini olumlu değerlendirme düzeylerinin artışıyla birlikte benlik algısı düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgu alan yazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için evlilik uyumunun gelir düzeylerinin artışıyla birlikte arttığı, kardeş sayısı arttıkça azaldığı bulunmuştur.

(Çelik 2007) Literatür araştırıldığında evliliği çok sayıda faktörün etkileyebildiği ortaya çıkmaktadır. Bu faktörlerden en önemlisi yaş, cinsiyet, gelir gibi demografik unsurlardır. . Bu faktörler ailedeki mutluluk düzeyini etkilediğinden uyumlu bir evlilikte de rol sahibi olmaktadır. (Şener, 2002) Evliliğin başarılı bir şekilde sürebilmesi için, eşlerin iktisadi, idari ve psiko-sosyal manada evliliklerinin bütün alanlarında başarılı ve uyum içinde olmaları gerekmektedir . (Jose ve Alfons, 2007) Çocuk sahibi olmamanın evlilik uyumuna olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşan araştırmaların haricinde çocuk olduğunda ve çocuk sayısı çoğaldığında evlilik tatmininin düştüğünü gösteren çalışmalar da vardır. Araştırmadan elde edilen bulgu alan yazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur.

Tüm katılımcılar için benlik algısı olumlu yönde arttıkça psikolojik sağlamlık da artmaktadır.

Diğer yandan benlik algısı olumlu yönde arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Toplam psikolojik sağlamlık düzeyleri arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır.

Eren Gülle (2018) yaptığı araştırmada benlik saygı düzeyinin evlilerin bekarlardan daha yüksek akımla benlik algısına sahip olduğunu bulmuştur. Şahin (2018) tarafından yapılan bir çalışmada öz saygı ile psikolojik sağlamlık arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu yani yetişkinlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin artışıyla benlik saygılarının da arttığı bulunmuştur.

OSB'li çocuğa sahip katılımcılarda benlik algısı olumlu olarak arttığında psikolojik sağlıklı da artmakta, evlilik uyumu azalmaktadır. OSB'li çocuğa sahip katılımcılar için psikolojik sağlıklı arttığa evlilik uyumu azalmaktadır.

Bektaş (2018) tarafından evli bireylerin psikolojik sağlıklı düzeylerini incelendiği çalışmada psikolojik sağlıklı ile öz yeterlik algısının, algılanan sosyal destek, iyimserlik düzeyi, yaşam doyum ve evlilik doyum düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evli bireylerin yeterlilik algısı, sosyal destek, iyimserlik, yaşam memnuniyeti ve evlilik doyumunu düzeyi arttığa psikolojik sağlıklı düzeyleri de artmaktadır. Travmatik yaşantısı olan evli bireylerde de korelasyon ve regresyon bulguları benzer düzeydedir

Gruplar Arası Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması

Normal gelişimli çocuğa sahip anne ve babaların benlik algısı düzeyleri OSB'li çocuğa sahip anne ve babaların ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.

Kaya'nın (2017) otizmlili çocuğu olan ana babalarla gelişimi normal çocuğu olan ana babaların benlik saygılarını incelediği çalışmasında otizmlili çocuğu olan anne babalarla normal gelişim gösteren çocuğu olan anne babaların benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Otizm tanısı almış çocuğa sahip ana babaların böyle bir tanısı olmayan çocukların ana babalarına göre benlik saygısı düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgu alan yazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur.

Normal gelişimli çocuğa sahip anne ve babaların psikolojik sağlıklı düzeyleri OSB'li çocuğa sahip anne ve babaların ortalamalarından daha yüksektir.

Otizmlili çocuğu olan ebeveynlerle ve çocuğunun gelişimi normal olan ebeveynlerin benlik saygılarını incelediği çalışmasında otizmlili çocuğu olan ebeveynlerle otizmlili çocuğu olmayan ebeveynlerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Otizm yelpazesinde tanı almış çocuğa sahip ana babaların böyle bir tanısı olmayan çocukların ana babalarına göre benlik saygısı düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgu alan yazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur. (Kaya 2017)

Normal ve OSB li çocuğa sahip ailelerin Evlilik Uyumu puanlarının farklılaşma durumunu araştırmak için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çelik'e (2006) göre bireyin maddi manevi tatmin elde etmesi, vazifelerini iyi bir biçimde gerçekleştirmesi ve yetiştiği çevreye adapte olarak faydalı bir fert olabilmesinde içinde bulunduğu evlilik halinin mühim yararları görülmektedir. Kurdek, (2005) Karney ve Bradbury, 1996). Evlilik uzunluğu ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar ele alındığında bu ilişkinin önce azalan ve daha sonra yükselen bir yapıda olduğu görülmektedir. (Erbek vd., 2006). Evli bireylerin duygusal manada yeterli olması eşler arasındaki uyumu pozitif olarak etkilemektedir. Araştırmadan elde edilen bulgu alan yazınla tutarlı olup, beklentilerle uyumludur.

Öneriler:

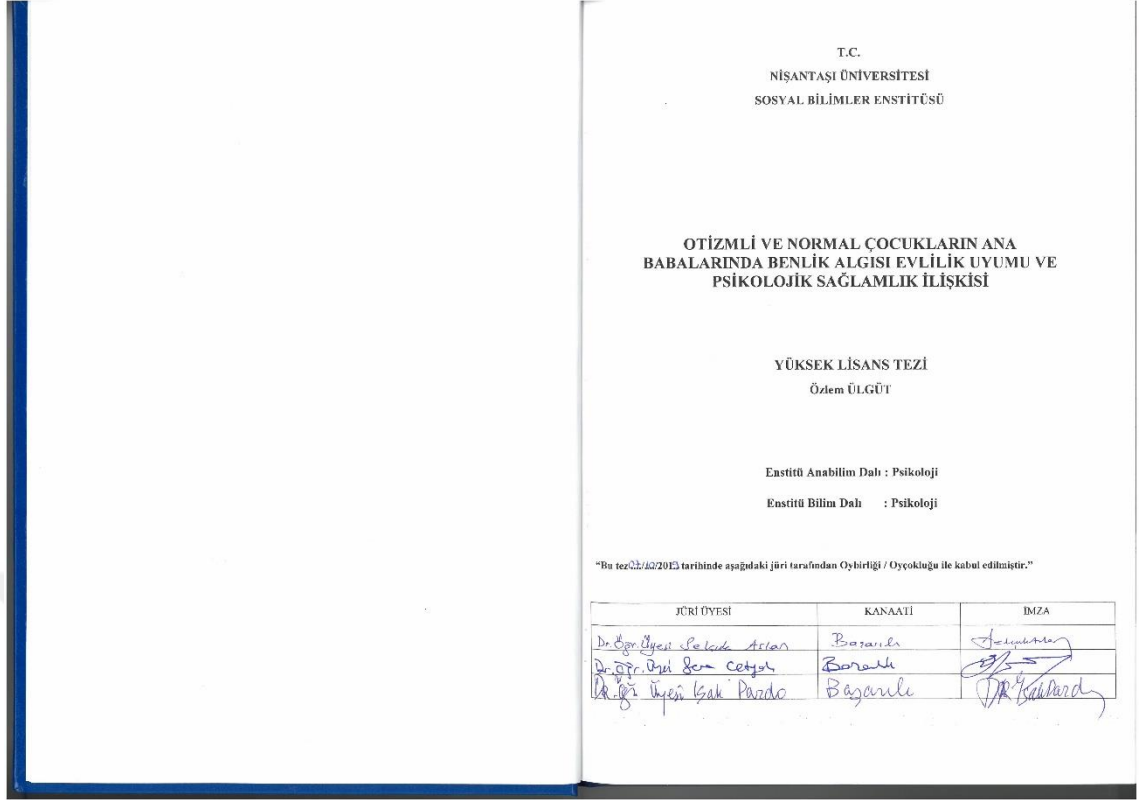
Araştırmada elde edilen bulgulara dayanılarak;

1-Yapılan bu çalışma için katılımcı sayısının artması ilerideki çalışmalarda daha güvenilir olacağı saptanmıştır.

2-Otizm Spektrum Bozukluğu dışında diğer dez avantajlı çocuklara sahip anne ve babalarla da yapılması gerekmektedir.

2-Ele alınan değişkenlerin dışında; sosyal destek, depresyon, umutsuzluk düzeyi ve yaşam kaliteleri de incelenebilir.

3-Verilerin Türkiye genelinde toplanması daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, N. (2017). 18 yaş üzeri madde bağımlısı yetişkin bireylerde benlik saygısı ve sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Beykent Üniversitesi, Sos. Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Akbey, G.Ö. ve Kalaycı C. (2017). Zihinsel Yetersizlik ve Otizm Spektrum Bozukluğunda Aileler ve Tutumlar. İ. H. Diken ve H. Bakkaloğlu (Ed.) Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu (312-330). Ankara: Pegem Akademi.
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (Fifth Edition). Arlington, VA, American Psychiatric Association.
- Aydın, B. (1996). Benlik kavramı ve ben şemaları. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 8, 41-47.
- Aydın, K. B. (2010). Uygulamalı Grup Rehberliği Programları Dizisi Stresle Başa Çıkma. (Editör Prof. Dr. Uğur Öner). (2. Basım). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Dergisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bektaş, Mahmut (2018), Evli Bireylerin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Yordanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

- Bıçak, N. (2008). Otizmlı Çocukların Annelerinin Yaşadıklarının Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Bilgin, Ş. (2001). Ergenlerde Kaygı İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bradbury, N. B.,Fincham, FD. &Beach, SR. (2002). Evlilik doyumunun doğası ve belirleyicileri üzerine araştırmalar: son on yılın derlemesi. Çeviren: Ş. Tutarel-Kışlak. Türk Psikoloji Bülteni, 7 (24-25), 120-129.
- Bradbury, N.B. Finchman, F.D. ve Beach,S.R. (2000). Research On The Nature and Determinants Of Marital Satisfaction: A decade in Review. Journal Of Marriage And The Family 62, 964-980.
- Bradbury, T. N.,Fincham, F. D., &Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. Journal of Marriage and the Family, 62(4), 964-980.
- Bradbury, T.,Fincham, B. (1990). Understanding And Altering The Longitudinal Course of Marriage. Journal of Marriage and Family.
- Burgess, E.W. & Cotrell, L.S. (1988). Predicting Success Of Failure In
- Buss, D. M.,Abbott, M., Angleitner, A., Asherian, A., Biaggio, A., Blanco Villasenor, A., ...Yang, K. S. (1990). International preferences in selecting mates a study of 37 cultures. Journal of Cross-Cultural Psychology, 21(1), 5-47. doi: 10.1177/0022022190211001
- Candemir Karaburç, G. (2017). Evli Bireylerin Problemlı İnternet Kullanımı, Evlilik Uyumu, Eş Tükenmişliği ve Temel Psikolojik İhtiyaçların Karşılama Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Collins, R.S.,Coltrone, S. (1991). Sociology of marriage and the family: gender, love and property, 3. Baskı,Chicago
- Culbertson, J.L.,Newman, J.E., Wills, D.J. (2003). "Childhood and Adolescent Psychological Development". Pediatr Clin North Am, 50: 741-764. Landis, (1975).M.G. Personal Adjustment. Marriage and Family Living . New Jersey : Prentice-Hall, ine.,
- Çam, S.:(1991) "Kız Meslek Lisesi Öğrencilerinden Kariyere Yönelenlerle Ev Kadınlığına Yönelenlerin Benlik Kavramları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çelik, M. (2006) Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. Doktora Tezi, T.C. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Damran Akyıldırım , Pınar (2017) üniversite öğrencilerinde Benlik Saygın Algılanan Sosyal Destek ve Psikolojiye Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,

Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

- Diken, İ. H. (2010). Otistik Bozukluğu Olan Öğrenciler. İbrahim H. Diken (Ed.) Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim (409-445). Ankara: Pegem Akademi.
- Doman, L. C. H., & Roux, A. (2010). The causes of loneliness and the factors that contribute to wards it: a literature review. *The Journal of Humanities*, 50(2), 216-228.
- Dunn, M.E., Burbine, T., Bowers, C.A. ve Tantleff-Dunn, S. (2001). Moderators of stress in parents of children with autism. *Community Mental Health Journal*, 37(1), 39-52.
- Erbek, E., Beştepe E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R. L. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. & Alpkan, RL., (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam Dergisi*, 18 (1), 39-47
- Erdoğan, S., Şanlı, H. S., & Şimşek-Bekir, H. (2005). Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 479-496
- Fowers, B. J. (1993). Psychology As Public Philosophy: An Illustration Of The Moral Dimension Of Psychology With Marital Research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13, 124-136.
- Frea, W. D. (2000). Social Communicative Skills In Higher Functioning Children With Autism. In R. L. Koegel & K. L. Koegel (Eds.), *Teaching Children With Autism: 218 Strategies For Initiating Positive Interactions And Improving Learning Opportunities*(pp. 53-66). Baltimore: Brookes.
- Freud, Sigmund (1999). *Psikopatoloji*, (Çev.: Hakan Atalay), İstanbul: Payel Yayınları.
- Giddens, A. (2006). *Sosyoloji*. İstanbul: Ayraç
- Gizir, A., (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128
- Glenn, N.D. (1991). The Recent Trend In Marital Success In The United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270.
- Gökmen, A. (2001). Evli elerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Grych J. H. ve Fincham FD. (1990). Marital conflict and children's adjustment: a cognitive contextual frame work. *Psychological Bullentin*, 108, 267-290.

- Gülle, T, (2018). Benlik saygısının, algılanan stres durumu üzerindeki etkisi ve sosyal kaygı ve kaçınmayla ilişkisi, Üsküdar Üniv. Sos. Bil. Enst.Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gülsün, M., Ak, M., ve Bozkurt, A.(2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry, 1, 68-79.
- Güvenç, B. (2010). İnsan ve Kültür. İstanbul: Boyut Yayın Grubu
- Halford, W. K., Bouma, R., Kelly, A. ve Young, R. M. (1999). Individual Psychopathology and Marital Distress: Analyzing the Association and Implications for Turkey. Behavior Modification, 23, 179-216.
- Halford, W.K., Hahlweg, K; Dunne, M. (1990). The Cross-Cultural Consistency of Marital Communication Associated With Marital Distress. Journal of Marriage and The Family. Vol:52
- Heaton, T. B., (2002), Factors Contributing to Increasing Marital Stability in the United States. J. Fam. Issues 23, 392-409.
- Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M., Henry, R. G., (2014), Gender Differences in Marital Satisfaction: A Meta-Analysis. Journal of Marriage and Family, 76 (1), 105-129.
- Jerskey, B. A., Panizzon, M. S., Jacobson, K. C., Neale, M. C., Grant, M. D., Schultz, M., Eisen, S. A., Tsuang, M. T., & Lyons, M. J. (2010). Marriage and divorce: a genetic perspective. Personality and Individual Differences, 49(5), 473-478.
- Jose, O., Alfons, V., (2007), Do Demographics Affect Marital Satisfaction Journal of Sex Marital Therapy, 33(1), 73-85.
- Kabasakal, K. (2007). Zihinsel Engellilik Zihinsel, Ruhsal ve Duygusal Engellilik. Konya: Lokomotif Medya Yayınevi.
- Kaner, S. (2010). Aile Katılımı ve İşbirliği. B. Sucuoğlu (Ed.), Zihinsel Engelliler ve Eğitimi (351-404). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kararımk, Ö. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 129-142.
- Kararımk, Ö.(2007). Investigation of personal qualities contributing to psychological resiliences among earth quake survivors: A model testing study. (Deprem yaşamış bireylerde psikolojik sağlamlığa etki eden kişisel faktörlerin incelenmesi: Bir model test etme çalışması) Basılmamış Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Karney, B. R., Bradbury, T. N., (1996), The Longitudinal Course of Marital Quality and Stability: A Review of Theory, Method and Research. Psychological Bulletin, 118(1), 3-34.

- Kaya, Aynur (2017) Otizmlı Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Benlik Saygısı Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Kayaoğlu, H., & Görür, Ö. (2008). Otistik Çocuklar Nasıl Öğrenir. Epos Yayınları, Ankara.
- Kaymak, A. (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu: Tanım, Sınıflama, Yaygınlık ve Nedenler. İ. H. Diken ve H. Bakkaloğlu (Ed.) Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu. Ankara: Pegem Akademi
- Keçe, C. (2010). İki gönül bir olunca samanlık her zaman seyran olmayabiliyor, 28.10.2018, <http://cised.org.tr/basin/106/cised>.
- Kluwer, E.S., (2011), From Partnership to Parenthood: A Review of Marital Change Across the Transition to Parenthood. *Journal of Family Theory & Review*, 2, 105-125.
- Köksal-Akyol, A. & Salı, G. (2013). "A study on the Perfectionist Personality Traits and Empathic Tendencies of Working and Non-working Adolescents Across Different Variables", *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(4):2032-2042.
- Kudabergenova, A. (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ailelerinin Karşılaştıkları Sorunlar: Edirne Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). Ergenlik psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kumbaroğlu, Zeynep Bengü; Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri İle Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2013.
- Kurdek, L.A. (2005). Gender and Marital Satisfaction Early in Marriage: A Growth Curve Approach. *Journal of Marriage and Family*, 67, 68-84.
- Kuzgun, Yıldız (1988). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: Ösym Eğitim Yayınları:9 (1996). Akademik Benlik Kavramı Ölçeği El Kitabı. Ankara: M.E.B. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Larson, J. H., Holman, T. B., (1994), Predictors of Marital Quality and Stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237.
- Laursen, E. K., Moore, L., Yazdgerdi, S. ve Milberger, K. (2013). Building empathy and social mastery in students with autism. *Reclaiming Children & Youth*, 22 (3), 19-22.

- Luthar, S. S., Cicchetti, D., and Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future Work. *Child Development*, 71(3), 543-562. doi:10.1111/1467-8624.00164
- Madanian, L., Shafeq Syed Mansor, S., (2013), Marital Satisfaction and Demographic Traits in an Emigrant Sample: Rasch Analysis. *International Conference Social and Behavioral Sciences* 107, 96 – 103.
- Manap, J., Kassim, A. C., Hoesni, S., Nen, S., Idris, F., & Ghazali, F. (2014). The purpose of marriage among single Malaysian youth. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 82, 112-116.
- Marital Adjustment. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: ODTÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Marriage. New York: Thoemmes Press.
- Masten, A. S., ve Powell, J. L. (2003). A resilience frame work for research, policy, and practice. In S. S. Luthar (Ed.), *Resilience and vulnerabilities: Adaptation in the context of childhood adversities*. (1-25), New York: Cambridge University Press.
- Masten, A. & Cicchetti, D., (2012). Risk and resilience in development and psychopathology: The legacy of Norman Garmezy. *Development and Psychopathology*, 24, 333-334.
- Masten, A. S., and Powell, J. L. (2003). A resilience frame work for research, policy, and practice. In S. S. Luthar (Ed.), *Resilience and vulnerability: Adaptation in the context of childhood adversities* (pp. 1-25). New York, NY, US: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511615788.003
- Masten, A., (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Masten, AS ve Braswell, L. (1991). Gelişim psikopatolojisi: Bütünleştirici bir çerçeve.
- Metin E.N. (2012). Özel Gereksinimli Çocuğun Aileye Katılımı. E.N. Metin (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar*. Ankara: Maya Akademi.
- Morrison, J. (2017). DSM 5'i Kolaylaştıran 'Klinisyenler İçin Tanı Rehberi'. Çev. Şahin M., Kural H.U. Ankara: Nobel Yayınları.
- Mukaddes, N. M. (2013). *Otizm Spektrum Bozuklukları Tanı ve Takip*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Mustafa, K. O. Ç., Sezer, A., Balçın, M., Turhan, H., Polat, Ü., & Bölükbaş, O. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Kavramına Atfetikleri Anlamlar. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 110-123.

- O'Grady, K.E., Tucker, N.W. (1990). Effects of physical attractiveness, intelligence, age of marriage and cohabitation on the perception of marital satisfaction. *The Journal of Social Psychology*. 13(2): 473-490.
- Ogston, P. L., Mackintosh, V. H., and Myers, B. J. (2011). Hope and worry in mothers of children with autism spectrum disorders or down syndrome. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5, 1378-1384.
- Oral, E. A., Binici, S. A., Büyükçelik, D., & Yazar, H. Ö. (1997). Kriz olgularında aile içinde şiddet. *Kriz Dergisi*, 5(2), 115-121.
- Orhaner, Gonca (2018), Yetişkin Bireylerde Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, SBE, İstanbul.
- Ömerbaşoğlu, S. (2013). Fibromiyalji Sendromlu ve Temporomandibular Bölgede Bruksizme Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Miyofasyal Ağrı Sendromlu Kadınlarda Evlilik Uyumunun ve Yordayıcılarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı
- Özaydınlık, Ş. (2014). Evli çiftlerin evlilik uyumu bile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Özen, A. (2010). Aile Eğitimi. İ. H. Diken (Ed.), Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim (109-132). Ankara: Pegem Akademi.
- Özer, İ. (2001). Ergenlerin Stres Yaşantılarında Kullandıkları Başa Çıkma Stratejilerinin Benlik İmajı İle İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özgüven İ.E. (2001). Evlilik Ve Aile Terapisi. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özsoy, S.A., Özkahraman, Ş., Çallı, F. (2006). Zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi* 9: 69-77.
- Öztürk, S. (2017). Zihin Engelli Ve Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tanılı Ergenlerin Ebeveynlerinde Stresle Başa Çıkma Tutumları Ve Evlilik Uyumuna Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek M.(1982)Normal Öğrencilerle Birlikte Ve Ayrı Eğitilen Ortopedik Arızalı Öğrencilerde Benlik Kavramı Ve Denetleme Odağı, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Doçentlik Tezi, Ankara
- Rosenberg, M. (1989). *Society and the adolescent self-image*. Revised edition. Middletown, CT: Wesleyan University Press
- Rusbult, C.E., Johnson, D.J., & Morrow, G.D. (1986). Predicting satisfaction and commitment in adult romantic involvements: an assessment of the

- generalizability of the investment model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 81-89.
- Rutter, M., (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals New York Academy of Science*. 1-12.
- S. ASLAN & A. DÖNMEZ, "Gençlerde Kimlik Yönelimi Toplumsal Karşılaştırma Arkadaşlara Bağlılık ve Grupla Bütünleşme," *Mülkiye*, vol. 37, no. 3, pp. 141–173, Sep. 2013
- Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research: A review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 891-915
- Schmitt, M., Kliegel, M., Shapiro, A. (2007). Marital Interaction in Middle and Old Age: A Predictor of Marital Satisfaction *Int'l. J. Aging Human Development*, 65(4), 283–300.
- Selimoğlu, O. G., Ozdemir, S., Toret, G., & Ozkubat, U. (2013). Otizmli çocuğa sahip ebeveynlerin otizm tanılama sürecinde ve tanı sonrasında yaşadıkları deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE)*, 5(2), 129-167.
- Shattuck, P. T., Seltzer, M. M., Greenberg, J. S., Orsmond, G.I., Bolt, D., Kring, S., Lord, C. (2007). Change in autism symptom and maladaptive behaviors in adolescents and adults with an autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37(9), 1735-1747.
- Smith, T. E. C., Gartin, B. C., Murdick, N. L., and Hilton, A. (2006). *Families And Children With Special Needs*. New Jersey: Pearson Education.
- Sokolski, D.M. & Hendrick, S.S. (1999). Marital satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 26(1), 39-49
- Spanier, G. B., (1976), Measuring Dyadic Adjustment: A New Scale for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and Family*, 38, 15-28.
- Sporakowski, M. J., & Hughston, G. A. (1978). Prescriptions for a happy marriage: Adjustment and satisfactions of couples married for 50 or more years. *The Family Coordinator*, 27(4), 321-327
- Stephens W. (1971). *The Family Crisis: Cultural Perspective* New York.
- Şahin, Sümeyra (2018) Yaşam Deneyimlerinin Yetişkinlerdeki Benlik Saygısı, Psikolojik Sağlık ve Hayata Verilen Anlam İle İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Şemin, Refia Uğurel (1984). *Gençlik Psikolojisi*, Acar Matbaacılık Tesisleri, İstanbul.

- Şendil, G.,& Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 28(1), 15-34.
- Şener, A. (2002). Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şener, A.,& Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. Aile ve Toplum, 4(13), 7-20.
- Yıldırım, E.,& Korkut, Y. (2015). Hamilelikte sağlık durumunun ve sağlık davranışının yordayıcıları olarak evlilik uyumu ve bağlanma. Klinik Psikiyatri, 18(2), 39-48.
- Tarhan, N. (2006). Evlilik Psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taysi, E. (2010). Evlilikte bağışlama: evlilik uyumu ve yüklemelerin rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 25(65), 40-52.
- Taysi, E. (2010). Evlilikte bağışlama: evlilik uyumu ve yüklemelerin rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 25(65), 40-52.
- Töret, G. (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB): Özellikler. Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu. İ. H. Diken ve H. Bakkaloğlu (Ed.) Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu. Ankara: Pegem Akademi.
- Tunca, A. (2016). Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerdeki benlik saygısı arasındaki ilişki, Uludağ Üniv. Sos. Bil. Enst.Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. 3P Dergisi 7(1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (2002). İlişkilerde Mutluluk Ölçeği (İMÖ): Güvenirlik ve geçerlik Çalışması. Kriz Dergisi 10(37).
- Udry, R. J. (1974). The social context of marriage (3rd ed.). Philadelphia : Lippincott.
- Uz, S.,& Kaya, K. (2018). Otizmlili çocuklara ve ailelerine yönelik damgalama. Journal of History Culture and Art Research, 7(1), 663-683.
- Walsh, C. E., Mulder, E. ve Tudor, M. E. (2013). Predictors of parent stress in a sample of children with ASD: Pain, problem behavior, and parental coping. Research in Autism Spectrum Disorders, 7(2), 256-264.
- Werner, E. (1984). Resilient children. <https://eric.ed.gov/?id=EJ314224> erişim tarihi:14.10.2018
- Werner, E. (2005). Resilience and recovery: Findings from the Kauai longitudinal study. Research, Policy, and Practice in Children's Mental Health, 19(1), 11-14.
- Werner, E., (2005). Resilience and recovery: Findings from the kauai longitudinal study. Research, Policy, and Practice in Children's Mental Health, 19(1), 11- 14.

- Werner, E., (2005). Resilience and recovery: Findings from the kauail on gitudinal study. Research, Policy, and Practice in Children's Mental Health, 19(1), 11-14.
- Wing, L. (2012). Otizm El Rehberi (S. Kunt, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık. 3. Baskı.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 1 (4),
- Yılmazçoban, A.Muhsin, (2010), Evlilik Bilinci Dizisi; Beyaz Kalpler, Hayat Yayınları, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında doğdu ilk ve ortaöğretimini İzmir'de tamamladı. 2011 senesinde Sakarya Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü'nden (eski adı ile Zihinsel Engelliler Öğretmenliği) mezun oldu. 2013 senesinde öğretmen olarak İstanbul'a atandı.

Halen görevini sürdürmekte ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Şubesi bünyesinde Proje Koordinatörlüğü çalışmalarına devam etmektedir.